

BUDAPESTI CZÉGEK.

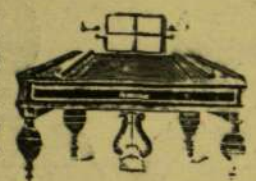
HABITS ANTAL

hangszerész és különleges cimbalom-készítő

a fő- és székvárosi zeneiskola szállítója.

Budapest, VII., Erzsébet-körút 42. sz.

Ajánlja szak-
szerű tapasz-
talatai szerint
javított és sa-
játkezűleg ké-
szített erős
és tiszta
hangu

hangszerek
raktárát.
Szolid
kiállítás!
Jutányos
árak.

czimbalmaim Arjegyzék kívánatra
valamint mindennemű ingyen és bérn.

Legolcsóbb ezüst!

A királyi zálogházban nagyobb részletekben vásárolt régi ezüstöt eladók, latunkint 1 frt 5 kr.-tól kezdve foljebb. Ugyanint aranyérmék, drágakövek és órák, a legolcsóbb árakon, nálam folyton raktáron vannak.

HEUFFEL,

Koronaherceg-utca 7, az udvarban balra.

Toronyórákat

legolcsóbban, legújabbban és legjobban készit:

Mayer Károly L.
órágyára,
Budapest, VII., Kazinczy-u. 3.
Képes árjegyzék bérmentre.

Mirdetések elfogadta-
nak a kiadó-hivatal-
ban, Budapest, IV.,
egyetem-utca 4. sz. a.

Az 1890: XIV. törvényozikk alapján létesített

**MAGYAR IPAR- ÉS
KERESKEDELMI BANK-
RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG.**

Budapest, V., nádor-utca 4. sz.

Teljesen befizetett részvénytőke 8,000,000 frt.

V-VI. ker. főosztály
Podmaniczky u. 2.
(Váci-körút sarkán.)

VI-VII. k. főosztály
Teréz-körút 2.
(Király-utca sarkán.)

„HERMES“

Magyar Általános Váltóüzlet Részvénytársaság.

A Magyar Földhitelintézet 4%-os adómentes zálogleveleit mint legbiztosabb tőkebefektetést ajánljuk; ezek nálunk a napi árfolyamon díjmentesen kaphatók.

Tőzsdéi megbízásokat és minden a váltóüzlet keretébe tartozó ügyeket legelőnyösebb feltételek mellett fogadjuk. Betéteket 50 frttól kezdve folyó (check) számlára további intézkedésig 4%-kal adómentesen kamatoztatunk. Betétek 10,000 forintig felmondás nélkül felvehetőek.

Pénztári órák reggeli 9-től esti 5 óráig.

„HERMES“

Magyar Általános Váltóüzlet Részvénytársaság.
Budapest, Dorottya-utca 8. szám.

TESTORY és FIA

Váci-utca 24. BUDAPEST, Váci-utca 24.
a nagy Kristóf áttellenében.

Alapított 1805-ben.

Bel- és külföldi műipar, lámpa, díszmű- és bőrárúk főraktára.

Hoffmann és Schlosser

butorkereskedők, kárpitosok és díszítők

BUDAPESTEN,

IV. ker., Hatvani-utca 11. szám, I. emelet,
(a Neruda-féle üzlet melletti palotán).

Képes árjegyzékeket ingyen és bérn.

32,972. szám alatti szabadkézre.
Legújabb, szállyozható

!! bajusz - kötők !!

Kubinszky György fodrász, Budapest, L. Kristiánváros, Mészáros-u. 3., a legelőnyösebb és egy-é. eszközök kézikönyve, hogy a bajusznak idgen segítség nélkül, néhány perc alatt a legszebb formát adhassuk. A kötők minden arcz-nagysághoz pontosan alkalmazhók, a frizit erő szabályozható. Egy darab 50 kr. 60 kr. (lehet postaiúgy is) illőleg beküldése mellett, bérmentes szállítás. I-meteladónak engedély. Kapható a következő helyeken: **Kortész Tódor**, Dorottya-utca; **Dankovszky István**, József-tér, és Magyarország legelőbb illatszer- és fodrászüzleteiben.

GANZ ÉS TÁRSA

VASÖNTŐ- ÉS GÉPGYÁR-RÉSZV.-TÁRSULAT

BUDAPEST.

Ajánlanak mindennemű vas-, acél- és fémöntvényeket építkezési és gépészeti czélokra vizvezető csöveket, szivattyúkat, lecsapoló és öntöző-zsilipet, készülékeket a belvizek leeresztésére. — A helyi viszonyok szerint szerkesztett turbinákat, örlőhengereket kéregöntetű hengerekkel és malomberendezési czikkeket. — Zsilipeket bármily nagyságban és bármily rendszer szerint. — Alagcsöveket, zárkészülékeket, cső- és kapu-zsilipekhez, czölöpverő gépeket, anyagszállító kocsiakat. — Álló vagy fekvő gázmotorok egy vagy két hengerrel és minden-

nemű zúzógépek.

132. sz.

A „Franklin-Társulat” kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

A Pénzügyi Közlöny

betűsoros tárgymutatója.

Az 1874—1892. év végéig megjelent azon rendeletek és utasításokról, melyek a kir. adóhivatalok, pénzügyigazgatóságok, számvévi osztályok, pénzügyőrség és a köz-ségi adógykezelés körébe tartoznak.

Összeállította

Mátéffy Domokos.

m. kir. adóhiv. segéd.

Ára füzve 40 krajczár.

Wasmuth
tyukszemgyűrű
az órában.

3x24 óra alatt eltávolít
minden tyukszem.

Egy óra ára 60 kr., vidékre 80 kr. beküldése mellett bérmentre küldetik. Magyarországi főraktár Budapest, Király-utca 12. szám, **Török József** gyógyszerháza.

Franklin-Társulat nyomdája. (Budapest, IV., Egyetem-utca 4. szám.)

Kurcz Lipót és Társa

chemigrafiai műintézete,

Budapest, IV. ker., Egyetem-tér 6. szám.

Készít mindennemű nyomtatványhoz szükségelt clichét az egyes esetekben megkívántató legczélsebb és legolcsóbb módszer szerint chemigrafia, phototypia, autotypia, fametszet, fénynyomat, photolithografia, stb.

Videki megrendelések a legpontosabban s aranylag legolcsóbban eszközöltetnek

Havonkint 3-4 huzással Nagy nyeremények! Sorsjegy-Egyesületek életbiztosítással! Havonkint 3-4 huzással

Felhívás egy alkalmi sorsjegy-társaságba való belépésre, mely társaság áll 50 résztvevő tagból és

238 darab eredeti sorsjegyből

ugymint:
1 db 5% 100 frt névért. 1860. osztr. áll. sorsj. 1 • 4% 100 • • Tiszai sorsjegy 1 • 50 • • 1870. magy. áll. sorsjegy 1 • 100 • • Bécsvárosi sorsjegy 10 • 4% 100 • • Magy. Jelz.-hit. sorsj. 10 • 3% 100 • • Osztr. Földhit.-sorsj. 10 • 3% 100 frt • Szerbiai államsorsj. 50 • Budapesti Bazilika sorsjegy 150 darab Magyarországi „Jó-szív” sorsjegy.

A 45 havi befizetés tartama alatt minden tag 146 huzáson vesz részt.

száz millió korona összfontynereménnyel

Havonkénti befizetés 1 frt 97 kr. o. é.-ben.

Az első és második részlet befizetése után, mely postautalvánnyal is eszközölhető, kapja a vevő a 238 darab sorsjegy sorozatát és számalatt tartalmazó SORSJEGY-KÖNYVECSKÉT.

A társaság feloszlásakor, az összes szíleig ki nem sorsolt sorsjegyeket az akkori hivatalos árfolyamon eladják, az ezért befolyó készpénz, a nyeremények és a kamatot hajtó sorsjegyek szelvény-kamatát a tagok között e yendően el lesznek osztva. A sorsjegy-társaság tartama alatt, a 238 darab sorsjegyre eső nyeremények a sorsjegy-társaság tulajait illetik.

Rendkívüli kedvezményül! Minden tagja e társaságnak a negyedik részlet befizetése után egy

2000 koronáról

szóló „baleset elleni” biztosítási kötvényt kap, mely egy elsőrangú hazai biztosító intézet által van kiállítva és mindaddig marad érvényben, míg a befizetések a sorsjegy-könyvre pontosan történnék.

Minden huzás után megküldöm „TELEGRAPH” cz. sorsolási tudósítót.

LUSTIG MIKSA bank és váltóüzlete

Alapított 1885. Budapest, Váci-körút 43. Alapított 1885.

Ügynökök bárhol kedvező feltételek mellett alkalmastatnak.

45. SZÁM. 1893.

BUDAPEST, NOVEMBER 5.

40. ÉVFOLYAM.

Közlönyek feltételük: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt
POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt 12 frt

Politika UJDONSÁGOK együtt 12 frt

Politika UJDONSÁGOK együtt 12 frt

Politika UJDONSÁGOK együtt 12 frt

Politika UJDONSÁGOK együtt 12 frt

Politika UJDONSÁGOK együtt 12 frt

Politika UJDONSÁGOK együtt 12 frt

Politika UJDONSÁGOK együtt 12 frt

Politika UJDONSÁGOK együtt 12 frt

Politika UJDONSÁGOK együtt 12 frt

Politika UJDONSÁGOK együtt 12 frt

Politika UJDONSÁGOK együtt 12 frt

Politika UJDONSÁGOK együtt 12 frt

Politika UJDONSÁGOK együtt 12 frt

Politika UJDONSÁGOK együtt 12 frt

Politika UJDONSÁGOK együtt 12 frt

Politika UJDONSÁGOK együtt 12 frt

Politika UJDONSÁGOK együtt 12 frt

Politika UJDONSÁGOK együtt 12 frt

Politika UJDONSÁGOK együtt 12 frt

Politika UJDONSÁGOK együtt 12 frt

Politika UJDONSÁGOK együtt 12 frt

Politika UJDONSÁGOK együtt 12 frt

Politika UJDONSÁGOK együtt 12 frt

Politika UJDONSÁGOK együtt 12 frt

Politika UJDONSÁGOK együtt 12 frt

Politika UJDONSÁGOK együtt 12 frt

Politika UJDONSÁGOK együtt 12 frt

Politika UJDONSÁGOK együtt 12 frt

Politika UJDONSÁGOK együtt 12 frt

Politika UJDONSÁGOK együtt 12 frt

Politika UJDONSÁGOK együtt 12 frt

Politika UJDONSÁGOK együtt 12 frt

Politika UJDONSÁGOK együtt 12 frt

Politika UJDONSÁGOK együtt 12 frt

Politika UJDONSÁGOK együtt 12 frt

Politika UJDONSÁGOK együtt 12 frt

Politika UJDONSÁGOK együtt 12 frt

Politika UJDONSÁGOK együtt 12 frt

Politika UJDONSÁGOK együtt 12 frt

Politika UJDONSÁGOK együtt 12 frt

Politika UJDONSÁGOK együtt 12 frt

Politika UJDONSÁGOK együtt 12 frt

Politika UJDONSÁGOK együtt 12 frt

Politika UJDONSÁGOK együtt 12 frt

Politika UJDONSÁGOK együtt 12 frt

Politika UJDONSÁGOK együtt 12 frt

Politika UJDONSÁGOK együtt 12 frt

Politika UJDONSÁGOK együtt 12 frt

Politika UJDONSÁGOK együtt 12 frt

Politika UJDONSÁGOK együtt 12 frt

Politika UJDONSÁGOK együtt 12 frt

Politika UJDONSÁGOK együtt 12 frt

Politika UJDONSÁGOK együtt 12 frt

Politika UJDONSÁGOK együtt 12 frt

Politika UJDONSÁGOK együtt 12 frt

Politika UJDONSÁGOK együtt 12 frt

Politika UJDONSÁGOK együtt 12 frt

Politika UJDONSÁGOK együtt 12 frt

Coupan a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt
telvére 4 •

Coupan a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5 •
telvére 2.50

Coupan a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5 •
telvére 2.50

Coupan a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5 •
telvére 2.50

Coupan a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5 •
telvére 2.50

Coupan a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5 •
telvére 2.50

Coupan a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5 •
telvére 2.50

Coupan a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5 •
telvére 2.50

Coupan a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5 •
telvére 2.50

Coupan a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5 •
telvére 2.50

Coupan a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5 •
telvére 2.50

Coupan a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5 •
telvére 2.50

Coupan a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5 •
telvére 2.50

Coupan a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5 •
telvére 2.50

Coupan a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5 •
telvére 2.50

Coupan a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5 •
telvére 2.50

Coupan a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5 •
telvére 2.50

Coupan a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5 •
telvére 2.50

Coupan a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5 •
telvére 2.50

Coupan a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5 •
telvére 2.50

Coupan a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5 •
telvére 2.50

Coupan a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5 •
telvére 2.50

Coupan a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5 •
telvére 2.50

Coupan a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5 •
telvére 2.50

Coupan a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5 •
telvére 2.50

Coupan a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5 •
telvére 2.50

Coupan a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5 •
telvére 2.50

Coupan a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5 •
telvére 2.50

Coupan a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5 •
telvére 2.50

Coupan a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5 •
telvére 2.50

Coupan a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5 •
telvére 2.50

Coupan a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5 •
telvére 2.50

Coupan a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5 •
telvére 2.50

Coupan a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5 •
telvére 2.50

Coupan a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5 •
telvére 2.50

Coupan a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5 •
telvére 2.50

Coupan a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5 •
telvére 2.50

Coupan a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5 •
telvére 2.50

Coupan a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5 •
telvére 2.50

Coupan a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5 •
telvére 2.50

Coupan a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5 •
telvére 2.50

Coupan a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5 •
telvére 2.50

Coupan a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5 •
telvére 2.50

Coupan a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5 •
telvére 2.50

Coupan a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5 •
telvére 2.50

Coupan a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5 •
telvére 2.50

Coupan a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5 •
telvére 2.50

Coupan a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5 •
telvére 2.50

Coupan a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5 •
telvére 2.50

Coupan a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5 •
telvére 2.50

aratott, hogy az 1865-iki párisi műkiállítás arany érmét nyert.

1863-ban a lengyel fölkelésben tevékeny részt kívánt venni s midőn ebben súlyos betegsége megakadályozta, dacára szerény anyagi viszonyainak, néhány ifjút saját költségén szerelt föl és küldött a harczterre. Nem sokára megnősült, s oly szerencsés házasságot kötött, hogy ezáltal a mindennapi gondoktól megmentve, kizárólag művészetének élhetett. Gyors egymásutánban láttak ezután művei világot. Így: a «Sedzivoj», «Vladislav Bialy», «Lázár föltámadása», 1869-ben pedig a különösen nagy feltűnést keltett «Lubluni unió 1569-ben» című festménye.

E kép tárgya az a szövetség, mely 1569 augusztus 11-én kötött meg Lublinban Zsigmond Ágost király s a lengyel és litvániai tartományok között. A két ország között már különben régebben létezett egy neve a szövetségnek, melyet az oroszok és törökök elleni harczaikban kötöttek, különösen megerősödött e viszony, midőn Litvánia fejedelme, Jagello, Lengyelország király-nőjét, Hedviget, Nagy Lajos magyar király leányát nőül vette.

A terem közepén áll maga a király, a feszülettel kezében, kissé mögötte a krakói érsek, a mint az esküfömlőt fölolvassa, továbbá nagy, fehér szakállal Uhumanski primás tisztes alakja, a mint az evangélium nyitott könyvét tartja; előtte térdel, alatta az ősz Zborovszki, egyik kezében az unió okmányával, másik keze az evangéliumon, míg mellette Mieleki térdel, egyik kezében az uralkodói jogart, másikban siskáját tartva, s még közelebb az előtérben a «vörös» Radzivil herceg, szintén térdelő helyzetben, jobb keze mutatóját kivont kardja keresztvására téve, esküszik. Jobbra a háttérben Anna királynő látható, az emelvény s karzatán, udvari nő kíséretével; a kép jobb szögletében egy ifjú apród látszik, míg mögötte Modorovszki, a költő vezet a terembe egy parasztot, hogy mint a szegény tanúja és részese lehessen. Előtök látszik a térdelő két Ostrogski testvér. A kép baloldalián előtérben Litvánia elagott püspöke igyekszik fölállni székről s a törekvésében buzgó támogatja a mellette álló hű Laski. Mögöttük áll Ermland ünnepelt püspöke: Hosius, a mint mind a két kezét áldásra emeli föl. Széke karjára támaszkodva látszik a zord Gorka s mellette az elégtelenség vezére, Firlei marsall, a mint az ünnepélyes jelenetet büszke, csaknem megvető tekintettel nézi le. Mögötte számos főúr látható, köztük Pozen hercege, esküre emelt kézzel. Az alakok mindegyike arcára írva hordja lelkét, úgy hogy azt onnan lehetetlen le nem olvasni.

Egy évvel később, 1872 december havában, Matejko másik nagyszabású festménye, mely Báthory István lengyel királyt ábrázolja, a mint előtte az orosz békekövetek térdre borulnak, ragadta el a magyar közönséget.

Téli időn pleskovi táborában ül a király, tábori széken sátra előtt, lábát medvebőrré nyugtatva, míg a kivont kardot keresztbe fektette térdén. Arcán, mely a leghűbb azonkor képe után van festve, a hős és bölcs király lelke ül. Félíg lehunyt szemei a hős gondolkodót, csukott ajkai az erélyes hadvezért hirdetik. Nem látszik hatni rá, mily meghunyászkodó alázattal csuszik elébe a hatalmas csár fényes követése. Gondolkozik, mitevő legyen? Az a követés pedig mindent követ, hogy a király figyelmét oda vonja arra az alkátosságra, melylyel elébe járul. Cyprian, az orosz főpap, fején koronával, arany tányéron hozza az engesztelő sötét kenyeret, s rendén valóán találja, hogy a király elé térdeltében ura, a hatalmas csár zászlaját megtápossa. Mögötte a ravasz Naszoukin, mint a prédára leső jaguár félíg meggörnyedve várja a király határozó szavát, s mögötte az ősz Ileczi Dömötör tartja a csár levelét, míg Olieriev Vassilev, a ki azzal fenyegette Báthoryt, hogy arcza borulva fog könyörögni békéért a csár előtt, most maga fetreg a porban a király lábainál. Távolságban páncezelben, siskával áll a legyőzött orosz hadvezér, Obolenszki herceg. Szabadon van, de úgy áll, mintha meg volna kötözve. S köröskörül az orosz birodalom minden népfajából egy-egy küldött, még a törpére nyomorodott parasztokat se véve ki. Minő ellentét ezzel szemben a király diadalmas környezete. Széltől Zamojszki János, a pészétör, ki aggodva nézi, mesdja-e a király, a mit ezek kérnek s a mit ő hazájára néve jötekin-tettel veszedelemnek lát. Háttal Ostrogski herceg nem látszik törődni a békekövetekkel, s térképet vizsgál. Körül a lengyel és magyar hadvezérek, mindögyik más-más kifejezéssel arcán. Középpont a király és a követés között áll III. Gergely pápa nunciusa, Possevin jesusita, ki a szent atya szavát veti a lába az oroszok mellett (hánszor megbánhatták azt azóta utódai!) s megadja a sötét kenyeret.

1889-ben Kosciuszko ravalioei diadalmas csatájának képe hozott bennünket lába. E kép

ama fényes diadalok egyikét ábrázolta, melyekben Lengyelország régi dicsősége a végleges bukás előtt még utoljára felragyogott. A lengyel nemzet ünnepelt hőse, a végzetes küzdelem legfényesebb alakja, 1794 április 14-én kaszákkal és lándzsákkal fegyverzett 4000 népfölkelővel, minden tüzéség nélkül, a számra nézve túlnyomó orosz hadvezéret futásra kényszerítette. A kép a diadalmármorban Kosciuszko körül csoportosuló lengyeleket mutatja be.

A mi most már Matejko művészi egyéniségét és művészetét illeti, kétségtelen, hogy ereje főleg zseniális kompozícióiban kulminál. Színei ragyogók s a mi fő érdeme, alakjai a legaprólékosabb részletekig korhűek, annyira, hogy nincsen képein egyetlen gomb, egyetlen redő, melynek hitelessége kétségbe vonható volna. Alig volt festő, ki képei korának kosztümjét annyira tanulmányozta volna, mint Matejko.

És például Báthory képe ebből a szempontból is rendkívül érdekes ránk, magyarokra nézve. Báthory István Erdélyből magával viszi Lengyelországba a magyar hadi felszerelést és ruházatot s az különösen az oroszországi háborúk alatt átalakítólag befolyásolja a lengyel hadsereget. Viszont, különösen a mi a kosztümöt illeti, egyes lengyel formák Erdélybe kerülnek vissza s a XVI. század végén s a XVII. században, mint határozottan megkülönböztethető típusok lépnek fel. Matejko ezt az érdekes kosztüm-történeti képet világosan s a legaprább részletekig híven tárja elénk.

A festményeihez gyűjtött kosztüm-történeti anyagot különben tudományosan is értékesítette 1879-ben kiadott könyvében, melynek címe: «Objasmema dziesieciu tablie Ubiorow w polsce.» (Lengyel viseleti képek.)

A Báthoryt ábrázoló festményt joggal a mi történelmünkre vonatkozóan is tekinthetjük, s akkor, midőn a magyar művészek Matejkót Budapesten vendégül üdvözölték, élénken hangzott mindenfelől az óhaj, hogy e festménye a magyar nemzet számára megszereztessek.

Nemzeti múzeumunk különben Matejkótól a vármai csata színvázlatát bírja.

Matejkonak bíráói hibáitól róják fel, hogy a nagy gond miatt, melyet a részletekre fordít, elhanyagolja kompozíciójának összhangját; hogy rendkívül rövidlátó lévén, sem képeinek távlata, sem színezése meg nem bírható.

És mégis, ha a részletek állítólag hibásak, honnan van az, hogy Matejko képei magukkal ragadnak mindenkit. Bizonyára a kompozíció és a kivitel összhangjában.

Midőn Matejko fényes művészi pályája véget ért, lehetetlen, hogy abból a saját magunk számára is le ne vonjuk a tanulságokat.

Matejko egy kiesiny nemzet fia, melynek múltja egyike a legdicsőesebbeknek s egy-szersmind a legszomorúabbaknak. Az ő föllépésekor hazájának még alig van művészete, nincsenek dúis maecenasai, nincs anyagi ereje, hogy azt fölviágoztassa. Matejko maga egy igénytelen, csupán lengyelül beszélő, teljesen szegény ember, minden segélyeszköz nélkül és mégis mer vállalkozni a művészetben a legnehezebb dolgok egyikére, a történelmi festésre.

Mennyi rokon vonás a mi művészetünkkel s a mi művészeink néhány évtized előtti viszonyai-val. És nekünk, fájdalom, még nincs történeti festészetünk vagy nincs olyan, a minő hozzánk méltó volna, pedig soha sem volt reá nagyobb szükség mint ma, midőn pár év múlva ezer éves történetünket akarjuk bemutatni a világnak.

Hogy nagy tanulmányokat tenni, nagy vásznakat szerény anyagi viszonyok között is lehet festeni, a lengyel festészet elhunyt nesztor megmutatta. Vajha az ő életének, művészetének és egyéniségének példája a mi művészeinkre is hatna, hiszen az ő élete méltó a követésre, mert hiszen az nemzetének művészetet s a művészeknek magának halhatatlanságot, örök hírnevet adott.

Dr. SZENDREI JÁNOS.

ŐSZI ÁLDÁS.*

Kis falu van a csendes Nyírségen.
Szép nagy kert a falu közepében.
Legyen áldott minden egyes fája,
Minden egyes hajlongó fűszála!

Ez tanított minden szépre, jóra,
Legyen áldott minden itt élt óra!
Boldogságot, békét csak itt leltem
Fagyókérként hozzá nőtt a lelkem.

Sűrűnek az őszi esti árnyak,
Hozzám kedves, ismeri hangok szállnak:
A mezőn még dalolnak a lányok,
A majornban lenn egy liba gágog.

Most egy madár mellett felrebben,
A faluban ugat nagy ijedten
Őr-hat kutya. Ott kurjant egy gyerek,
Kiseri a tengeris szekeret.

Ősz van; hordják be a föld termékeit.
Adjon Isten nyugodalmat, békét!
A természet áldott szent nyugalma
Ember által ne legyen zavarva!

PÉLDÁN OKULT.

Leány:
Édesanyám, férjhez kérek.

Anyá:
Csak menj, édes lányom,
Jobb ápolód nem akadhat,
Kerek e világon.

Ide is — ide s tova
Elmult húsz esztendő,
Nyárra hajló tavasz virág
Legjobbán kelendő.

Leány:
Mért küldnél? Miért adnál?
Nem, nem, édes, — félek,
Hisz azt mondják: apám, anyám
Galamb-módra élnek.
Mégis, hogy ha rá tekintek
Halvány két orcára,
Sokszor kértem: ilyen fanyar
Asszony boldogsága?

Anyá:
Semmi lányom, — szerelmi bor
Ha magát kiforjra,
Salakja könnyű. Elfonnyadni
Ez már asszony sorja.

Leány:
Látod, anyám! Nem megyek én.
Lány jobban cselekszik:
Akkor oltja el a gyertyát,
Mikor neki tetszik!

CZOBEL MINKA.

* Mutatványok a szerző legközelebb megjelenendő verskötetéből.

A CZIGÁNYOK.

A «Pallas» nagy lexikonának 4-ik kötetéből.

A «Pallas» nagy lexikonának most megjelent 4-ik kötetéből kiválók úgy terjedelmre, mint a tartalom érdekes és tanulságos voltára nézve az czikk, mely a *czigányok*-ról szól. De kiválók legfőképp azzal, hogy több fejezetét az irta, ki a világon legalaposabb ismerője a czigány nyelvnek, t. i. *József főherceg*, ki kész volt fényes nevével és nagy tudományával személyesen támogatni azt a nagy vállalatot, melynek egyik üdvös célja épen az, hogy kiszorítsa a külföld hasonló termékeit, és nemzeti szellemben terjeszse és népszerűsítse a hazáról és nepeiről való helyes ismereteket.

A czigányokról szóló közlemény 3 ivnyi terjedelmű külön melléklet; ehhez járul még 3 külön képes tábla, összesen tehát közel 4 iv, a mely azonban rendes szedéssel egész kis kötet könyvet tenne. A czigányokról szóló különféle közlemények közt első József főhercegnek a czigány nyelvről írt czikke, melyben szabatosan

meg van határozva a czigányok általános és hazai osztályozása. Ezután Wislocki Henrik nyújt egy hosszabb történeti áttekintést a czigányokról, melyben legérdekesebb a József főherceg telepítési törekvéseinek méltánylása, részben bírálása s a czigányokkal foglalkozó társaságok ismertetése. A czigányok történetéhez tartozik egy nagy külön színes térkép, mely érdekesen szemlélteti a 15 század elején Magyarországon még együtt levő 4 fő czigány törzsnek a többi országokba való elterjedését és utjait. Hiányt látunk itt abban, hogy valamely zenetudósunk nem foglalkozik a czigány zenével, t. i. a mit annak szoktak nevezni, a muzsikusz czigányok kenyerkeresetével. Mert a mit a mellékletben a czigány zenéről találunk, az egészen másra vonatkozik.

A czigányokról szóló külön melléklet bevezető sorait rövid jellemzetességgel fogva itt közöljük:

«A népvándorlások árjának, melylyel kelet-özönfölet nyugotot, utolsó hulláma a XV. század elején folyt szélylyel Európa országain. A czigányok kis csapata volt ez. Jöttek, senki sem tudja, honnan; mentek, maguk sem tudták, hová. Megjelenésük sajátosságos, fantasztikus, túlnemnyiszert volt. Vándorlásuk okáról és céljáról csodás regéket meséltek; a népek elhitték s kegyesen bántak velök. Kiderült, hogy ámtók voltak; rablók is lettek. Erre minden országban halálra üldözték őket. Nem tudták kiirtani. Majd humanusabb idők következtek. Civilizálási, leteleptetési akarták őket. Ez sem sikerült. Így daczolnak a műveltség hatásával s nagy részök olyan kezdetleges kulturájú, mint félezer évvel ezelőtt. Így voltak ők az új kor rejtvénye. De lényök, eredetők, nyelvök titkait egy század óta mind több sikerrel fejtegeti a tudomány, mely a tanulmányok egyik legérdekesebb tárgyául ismerte meg őket mindenütt. De legnevezetesebb szerepük Magyarországon, hol a nemzeti zeneművészet letéteményeseiként működnek, hol a legellenzesebb népielenségül tűnnek fel, s hol a nemzetgazdaság és nemzetgyarapodás szempontjából is mint fontos tényezők jöhetnek számba. Indokolt tehát, hogy behatóan és részletesen foglalkozzunk velök, kivált kevésbé ismert etnikus vonásaikkal.»

A külön melléklet 5 fejezetre oszlik. Az első, majdnem egy ivnyi terjedelmű, a czigány nyelv grammatikája a legilletéesebb tudóstól, *József főhercegtől*. Ez mintegy kivonata e nemű nagy művének; annak rendszerét nagy világossággal és áttekinthetőséggel bemutatva. A magyar czigányok nyelvéből indul ki, de mindenütt felsorolja a többi nyelvjárásokban jelentkező sajátosságokat is. Teljes grammatika ez, a legtöbb előadásban, de bőségesen ellátva paradigmákkal és példákkal. Különösen az alaktannak rövid és mégis kimerítő tárgyalásában nemcsak a czigány nyelvtanok közt áll egyedül, hanem az összes nyelvek grammatikái közt is ritkítja pártját. — A czigányok életmódjáról, szokásairól, hiedelmeiről *Wislocki Henrik* ír. És ki írhatja e tárgyról avatottabban, mint ő, ki tanulmányai czéljából éveken át élt sátoros czigányokkal, ki már egy egész könyvtárt írt össze róluk. E fejezet érdekesebb bármely regénynél. Itt e fejezetben az élet a maga teljességében, legtitkosabb sajátágaival tárul fel előttünk. Nem felesleges dolog áttekintést nyújtani az itt behatóan tárgyalt bő anyagról. Tárgyaltatnak: a sátoros és telepes czigányok közti különbség, a törzsszerkezet, a vajdaság, téli, nyári lakások, vándorjeleik, családi viszonyai, gyermekkoruk, szerelmek és házasságok, erre vonatkozó bűbáj, amuletek, varázsló asszonyok, tűzreolvasás, a czigányaink hitében élő mythologiai lények, születés, keresztelés, húsvéti, pünkösdi, karácsonyi s más napokhoz kötött szokások, hegyek kultusza, a kézüjjak jelentősége, kézből való jóslás, kártyavetés, álomfejtés, betegség démonok, halál, temetés, istenítélet, túlvilági élet, boszorkányok.

E témák némelyikéről behatóbban értekezett a szerző a «Vasárnapi Ujság» előbbi évfolyamaiban. A többiekhez ez alkalommal közlünk néhány kiválóan érdekes helyet, egyuttal mutatványokat is adván a «Czigány varázslás» című két külön képtáblának meglepően érdekes ábráiból.

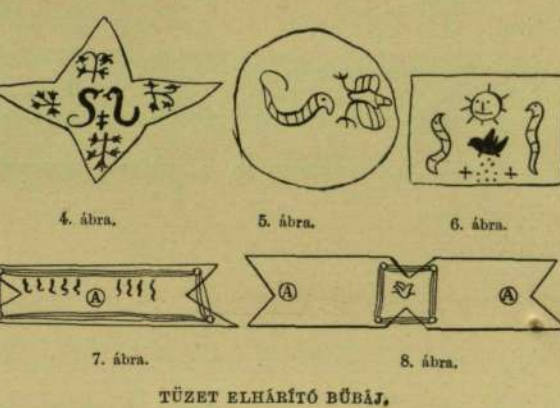
Az esküvőről a sátorba érkezve, a férj első teendője, hogy neje hűségét magának mindörökké biztosítsa. E célból egy tallérnyi nagy-

ságú hársfadarabka egyik oldalával titkon érinti neje meztelen bal talpát. E fatáblácskára (1. ábra) tüzes tüvel különféle alakok vannak égetve, melyeket így magyaráznak: a lánczalakú vonal azt a lánczot jelenti, mely a hitestársakat egymáshoz fűzi, a két kereszt pedig a szerencsétlenséget jelzi; ez essék a keresztet között levő

«lyukba», azaz pusztuljon el; a kigyó a csábítót jelenti, az alatta levő «torony» pedig a férj hatalmát neje felett. A táblácska másik oldalával felkeléskor a férjnek felesége jobb talpát kell szintén titkon érintenie. A táblácska e másik oldalán levő rajzok közül a felül álló egy «virág», mely a szerelmet jelképezi, az alsó rajz két botot, melyet a hűtlen asszony megédelem.

Hogy boldog legyen házassága és könnyű a szülése, a vidéki vándor czigánynő házassága első évében kosbor (Orchis) gyökeret visel meztelen testén vagy egy 8 szegletű hársfatáblácskát, (2. ábra), melyre a félholdat és 9 csillagot körülvevő kigyó van égetve. A kigyó a betegségek démonokat jelzi, a hold és a csillagok pedig «gyermekekben való bőséget». Hasonló czélra a nő meztelen testén szívalakú hársfatáblácskát (3. ábra) is visel, melyre szintén egy 9 csillagot és egy fél s egy teli holdat környező kigyó van égetve; az alatta levő lyukba számfarkasszörrel mestersegesen körülfont mogoró szoritának. Ha idővel a mogoró kihull a lyukból, akkor az illető nő áldott állapotban levőnek hiszi magát.

A varázsló asszonyok népünkél mint tűzreolvasók játszanak nagy szerepet, főleg a délvídekben. Ott a czigányok azt hiszik, hogy a villám csak oly épületeket gyújt fel, melyekbe «még élve» jut el, s a hol nagy bűnösök laknak. Az u. n. villámfüvet (Donnerkraut; sempervivum tectorum; czigányul: cseszszrobarszke erme) a házfeleken növesztik, hogy megóvja az épületet a villámtól. Mogoróvesszőket is helyeznek el a házerezt alatt a villámcsapás ellen. A szerb telepített czigányok pünkösdkor varázsló asszony által kilenczféle növényből, melyek közt csalánnak is kell lenni, koszorút fonatnak és azt kunyhók fedelén keresztül dobatták, hogy a villám az évben ne csapjon lakásukba. Felvidéki czigányok ugyanezen czélból a varázsló asszonyok által egy fekete tyúk tojását asztaljuk el, melyen keresztül egy új szeget szúrnak; oláh czigányok pedig új kunyhóikba a templom füstölő edényéből szentet ásatnak el. Bács-Bodrogmegyében a czigány varázsló asszony az új épületbe egy téglát és el hasonló czélból. E téglára (4. ábra), a mig az agyag még lágy, négy növényalakú idomot (csattanutyú-növényt), két kigyót és egy kettős keresztet vájnak. Ha tűz üt ki a szomszédságban, akkor e téglát kiássák és a lángba borított épületbe dobják, hogy a vész ne terjedjen tovább. Egy fatáblácskára is szokták a varázsló asszonyok ezen alakokat tüzes tüvel beégetni. A táblácskát a falusi gazda az első tűzbe dobja, melyet az új házban raknak. Az erdélyi oláh czigányok is ismerik e szokást, csak hogy a táblácskára egy madár, meg egy kigyó-alak van rajzolva, (5. ábra), vagy két kigyó, a «nap»,

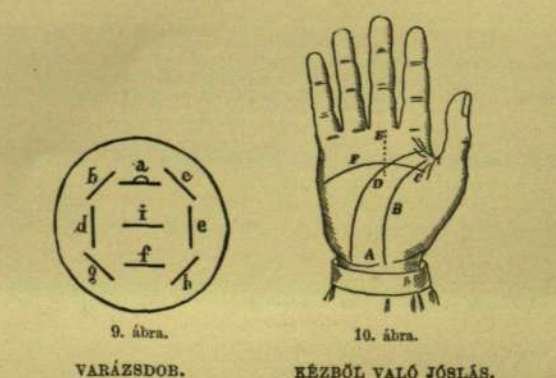
egy «galamb», két kereszt és 9 pont van ráégetve (6. ábra); a 9 pont a «Krisztus szent vérenek halála előtt kiontott 9 cseppje». E táblácskák eladása jó jövedelmi forrása a varázsló asszonyoknak. A telepített erdélyi magyar czigányok házépítéskor egy bodfacsávot ásatnak el, mely fűrészkepen 9 oldallal van ellátva.

Ha a boszorkány farkából egy szörzsal hull valamely épületre, az elébb-utóbb lángba borul. Hogy gyújtogató hatását megsemmisítsék, a délvídek és balkán országokbeli czigányok kunyhóik építéskor varázsló asszony által a talajba egy fatáblácskát elásatnak, melynek két végoldala háromszög forma bevágással van ellátva s kiálló szegletei lőszórral körületekervék. (7. ábra). A táblácska közepén egy lyukon át tengelyformán egy vesszőt húznak keresztül. E lyuk körül kilencz görbe vonalat égetnek be, melyek boszorkányfarkakat ábrázolnak. Az ilyen táblácskát «boszorkány-bílcen»-nek (holypalcri szasztra) nevezik. Bács-Bodrogmegyében az ilyen táblácska még egy ruczalábat is rajzolnak (8. ábra). Az erdélyi oláh czigányoknál valódi ruca- vagy libalábat néhány szál lőszórra fűznek és azt hasonló czélból új kunyhóikba ássák el. Ugyanis azt hiszik, hogy minden boszorkánynak ballába ruczalábforma, s hogy ha a boszorkány lőszórra lép, néhány pillanatra elveszíti erejét, s mozdulatlanul elterül a földön.

Hogy az épületet tűzvészről megóvja az ember, ezenkívül még szükséges, hogy újév éjjelén, Szent György napján és azon a napon, melyen az évben az első mennydörgést hallja, a tűzhegyen lobogó tűz elé álljon és arra riólvasson, vagy varázsló-asszony által riólvassasson. Régi időben ily czigány tűzreolvasásokat fel is írtak, és tűz esetén a cézudulát a lángba dobták, hogy a tűz tovább ne terjedjen.

A nagyhéten készített a czigány varázsló asszonyok az úgynevezett «varázsló-dob»-ot «csavachaneszkro buchlo» (9. ábra). Ez fenék nélküli dobforma fadoboz, melynek teteje vékonyra készített bőrből van, mely 9 vonással van ellátva. Ezen vonások mindegyikének külön jelentősége van; a=szerencse (bacht), b=szerencsétlenség (bibacht), c=víz (panyi), d=tűz (jakk), e=menyegző (bija), f=barát (narodosz), g=betegség (naszvalypen), h=halál (meriben) és i=szerlem (kamaben). Jóláshoz ezt a varázsló-dobot úgy használják, hogy a dob A) felét maga elé fordítja a varázsló asszony, aztán 9 vagy 21 csattanutyú-magot hint a bőrré és egy kis kalapácsal, vagy tenyerével kilenczszer, esetleg 21-szer megüti a dob oldalát. A csattanutyú-magok fekvéséből aztán jósl. Ha pl. a magok mind a vonalakon belül esnek, az illető személynek nagy szerencseje lesz vállalatában.

Rendesen a balkéz tenyeréből jóslolnak a czigánynők, mivel ez a kéz «közelebb van a szívhez.» Kinek kézcusklójában (10. ábra, A) sok ráncz van, az idővel gazdag lesz. Ha beteg emberről kék színűek e ránczok, nincs remény felgyógyulására. Ha a B vonal e redőkben végződik, az illető házasság révén jut gazdagsághoz; fiatal nőkre nézve ez sok gyermeket jelent, idősebbeknél pedig sok örömet és boldogságot. A hüvelyk alatti kéz-izületet (A) a chiromantában phabajnak (alma) nevezik. Ha ezen sok kis redő van, az illető ember élete rövid lesz; házassalándóknál boldogtalanságot jelent a házasságban. Ha beteg embereknél piros színű ez a phabaj, akkor nincs több remény a felgyógyuláshoz. A hüvelyk ujj izülete, redőinek színe is határoz a betegre nézve; ha pirosak, akkor nagy kínok közt fog meghalni; ha pedig kékes színűek, váratalanul s könnyű halállal fog kimulni. Ha a hüvelyk izületének redőjén több kisebb redő húzódik keresztül, a főredőt mintegy függőlegesen keresztmettszve, akkor az illető embert sok baj és

A LUBLINI UNIO 1569-BEN. — MATEJKO JÁNOS FESTMÉNYE.

szerencsétlenség éri. Jót ez csak azon esetben jelenthet, ha a B vonal az A vonalba végződik, mintegy beleszakad, továbbá ha a hüvelyk főredőjét sok kis redő metszi keresztül, a C izület pedig sima, redőtlen és szép domborn. Ha a truszulnak (kereszt) nevezett B vonal, D vonallal, az úgy nevezett kamekosztraffal (napfény) össze van kötve, az illető embert a gondolható legnagyobb szerencse éri, főleg ha a nevezett két vonal közti teret sok kis redő járja keresztül-kasul és a mutató-ujj izületei mélyen be vannak vágva; de ha egy másik vonal, E, az úgynevezett szap (kigyó), a D vonalon keresztül megy, akkor irigyek aláássák szerencsáját és az illető sokat fog ellenségeitől szenvedni. De ha ezen E vonal egyáltalában hiányzik és a közép-ujj izületei mélyek és sok kis redőtől vannak átmetszve, akkor az illető ember boldogságban, szerencsében fogja tölteni hosszú életét; házassága is boldog lesz, ha a középujj alatti tér nagyon kiemelkedett. Nem házások hamar házasságra fognak lépni, ha ezen kiemelkedésen sok kisebb redő látható; ha pedig beteg emberről e helyen ilyen redők támadnak, akkor csakhamar meg fog halni. Ha a csugnyi bengeszkrónak (ördög ostora) nevezett F vonal a B és D vonalon keresztül megy, akkor az illető ember életében sok nyomort és nélkülözést fog szenvedni, még pedig saját hibájá folytán; a kisknél az F vonal a B és D vonalakat keresztül vágja, azok rendszeren irigyek, gyűlölk és alacsonylelkűek. Ha pedig az F vonal nem ér a D vonalig s ha azonfelül még E vonallal van összekötve, az illető természetellenes halállal mulik ki; még pedig vízbe ful, ha az F feletti tér redőtlen; tűzben vész el, ha ezen a helyen sok redő van. Beteg emberről ezen a helyen támadt ráncok felszépülését jelentik. Ha pedig az F vonal D-ig ér és a gyűrűs és nevetlen ujj izületein sok kis redő van, akkor az illető ember magas életkort ér el. Hosszú, vékony újjak, melyeknek bensej felén sok redő van, sok betegségre mutatnak; rövid, vastag ujjak ellenben, ha belső oldalukon redők vannak is, állandó egészségre és testi erőre mutatnak. Minden irányban állandó boldog a cigány chiromantia tanai értelmében csak az lesz, kinek tenyere így van alakva: A össze-kötve B vonallal és ez utóbbi D-vel; továbbá, ha egyszersmind E vonal hiányzik és F vonal D-ig ér, azonfelül ha a C térség sima és kiemelkedett.

A cigány nagy gondot fordít arra, hogy elhalt rokonait kiengesztelje, hogy azok visszatérve a holtak országából, őt ne zaklassák éjjel-nappal, ne legyenek szerencsétlenségének okozói. Azért is, ha családjának valamelyik tagja megbetegedik, első gondja a cigánynak az, hogy a varázsló asszony által megtudja, vajjon a beteg felgyógyul-e, vagy meghal. Ez iránt jobban érdeklődik, mint a beteg szenvedése iránt. Csak miután erre a fontos kérdésre feleletet nyert, engedi a cigányrokonságot, hogy a varázsló asszony kiűzze a betegségit demont a beteg testéből. Hogy ezt megtehesse, mindennek előtt meghatározza, hogy a betegségit demónok melyike idézi elő a jelen kórságot. Vándorcigányaink hite szerint 9 betegségit demón van, kik mind a Kesalyi királyné, az Ana és a Locholeso király házasságából származnak.

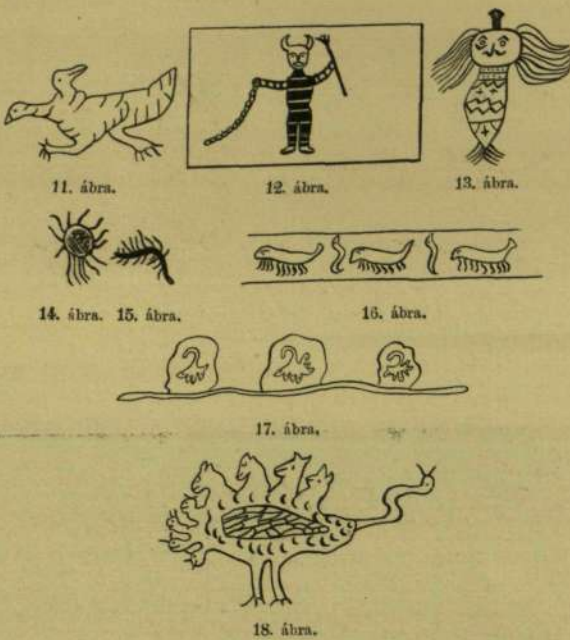
Az első a *Melalo* (= piszkos), ki őrlőngést, őrlőséget idéz elő, ha ember testében tanyázik. Alakjára nézve kis kétéjú madárka, színe szürke. Éles körmeivel az ember „testét-lelkét” (truposz te vodji) össze-vissza marcangolja (11. ábra).

Örültség elleni talizmánul a cigányok egy krampusz-féle alakkal ellátott fatáblácskát is használnak (12. ábra).

A második demón a *Lilji* (nyákos), a *Melalo* felesége (13. ábra), mely mindenemű „nyákos betegséget” támaszt, mint köhögést, vérhaszt, stb. Ha a Lilji, kinek hal-alakja s hosszuhajú emberfeje van, az ember testébe hatol, kijövelekor néhány nyákos hajszaát az ember testében hagy, melyek a betegség okozói.

A harmadik demón a *Tchulo* (kövér, vastag), egy tövisekkel ellátott golyó (14. ábra). Ha az ember testében idetova gurul, a legnagyobb hasfájást okozza.

A negyedik *Tchariggyi* (meleg, forró), a *Tchulo* felesége, kis hernyó (kirmor) alakjával bír, melynek teste sűrű szőröskevel van fedve. (15. ábra.) Az ember testébe bújva, távozásakor ott néhány szőrt hagy hátra, melyek iszonyú lázat

BETEGSÉGI DÉMONOK.

idéznek elő. Minden női betegséget a *Tchulo* és *Tchariggyi*, s annak számos gyermekei idéznek elő.

Az ötödik *Silalyi* (a hideg) az emberben a hidegleletet támasztja; alakjára nézve kis fehér egérke, melynek számos lába van (16. ábra).

A hatodik a *Bilosco* (bőjtölő), néniének, a *Silalyinak* férje, ki testvérei közt a legátlatlanabb, mivel az ember testében csak csekély fő- és gyomorfájdalmat, étvágytalanságot stb. idéz elő. Alakjára nézve sokfejú kis hernyó (17. ábra), mely gyors mozgásaival idézi elő a fájdalmat. Ugyanazon alakkal bírnak számos gyermekei is, kik szintén kevésbé veszedelmes betegségek, mint pl. fogfájás, hasfájás, fülség, lábszárgöröcsk, stb. okozói. Gyermekei közül névszerint csak egy ismeretes; ez pedig a *láb-szárgöröcsk*, a *Szorkulo*.

A hetedik demón a *Lohmiso* (vörös egér), genyes daganatokat, bőrkütiéseket, pokolvarrt és golyvát idéz elő.

A nyolcadik a *Mincseszkre* (női szemérembeli) szintén bőrkütiéseket okoz.

A kilencedik betegségit demón, a *Poreszkoro* (farkas) mindkét nemet egyesíti magában, maga magát termékenyíti meg s ezt teszik számos utódai is. Négy macska és négy kutyafeje, továbbá madárteste és kigyófarka van (18. ábra). Kolerá vagy pestis, vagy állati dögvész idejében a *Poreszkoro* alakját tüzes tüvel kis fatáblácskákra égetik be. Azt hiszik, hogy minden ember meghal, a kit a *Poreszkoro* első négy kutyafejével megnyal, az az ember pedig soha sem lesz egészséges, kit négy macskafejével érint . . .

Lendületesen irt fejezetével a cigányok népköltéséről és zenéjéről. Szerzőjéről felfedezből Herrmann Antal van megnevezve; pedig ezt is *Whistlocki* irta. Nagyon becses, és a magyar irodalomban itt legelőször előforduló egy cigánydal-gyűjtemény, eredeti cigány dallamokkal, cigány szöveggel és magyar fordítással, egynek kivételével *Herrmann* Antal gyűjtéséből.

IV. fejezetül a cigányokra vonatkozó kül- és belföldi irodalom igen gazdag repertoriumát állítja össze *Whistlocki*.

A tartalmas melléklet méltó betetőzése egy magyar cigány szógyűjtemény *József főhercegtől*. Mintegy 1400, kevés kivétellel tiszta cigány szó, a gyakorlati élet leghasználtabb kifejezései.

A főhercegnék itt között nyelvtana és szótára segítségével teljesen meg lehet tanulni a cigány nyelvet és a többi fejezetekben (különösen a népköltésében) foglalt eredeti cigány szövegek, dalok, ráolvasók, stb. igen alkalmas nyelvgyakorlásul szolgálhatnak, épen a tösgyökeres népies cigányzólásokra nézve.

Nonquis.

A KOLOZSVÁRI SIKETNÉMA-INTÉZET.

Kolozsvárt október 29-én nyitották meg ünnepiesen az ottani siketnéma intézet új házát. Olyan emberbaráti intézet ez, melyet az igazi humanitás teremtet és fejlesztett erőssé. 1888-ban, mikor az iskolát megnyitották, csak egy kétszobás bérhelyiség állott rendelkezésére, ebben tanított egy tanár nyolcz növendéket.

Ekkor az intézetet fenntartó Kolozsvár város tanácsának egyik buzgó tagja, Szvacsina Géza városi tanácsos, nagy izgatást kezdett az intézet érdekében. Magyarország társadalmához fordult. S a könyörületes társadalomnak szívében visszhangra talált a kérés. Naponként érkeztek a jótékony cél számára az adományok az ország minden részéből.

Az első adomány Ő Felsőgétől a királytól jött. Az intézet, a mint vagyona gyarapodott, olyan arányban fogadott be egyre több-több növendéket. A tanárok is megszapordtak s az intézet helyiségének is meg kellett bővülnie.

1890-ben már tervezhették, hogy az intézet részére saját épületet emeljenek, melyben belakást és ellátást is nyújthassanak a növendékeknek.

S ezt az óhajtott célt most már meg is valósíthatták. Kolozsvárt a Kül-közép-utczában emelkedik a szép nagy ház, e teljesen korszerű beosztású épület, a hol a siketnémaikat nemcsak beszélni tanítják, hanem teljes nevelésükről, felügyeletükről és ellátásukról is gondoskodnak.

60—70 szegény siketnéma kap itt tanítást, lakást és ellátást. Az intézet háza, (melyet képben is bemutattunk) egy négyszögbe épített, magas földszinttel bíró emeletes épület. Alant vannak a közös nagy ebédlő, a konyha, a tálláló hely, az éléskamra, a cselédszoba, a mosókonyha és a pin-czék. A földszinten vannak a leány-növendékek tágas hálótermei, három tanterem, egy fürdőszoba, egy betegszoba, iroda, igazgatói lakás és házmesteri lakás. Az emeleten vannak a fiú-növendékek hálótermei, három tanterem, egy tágas munkaterem, betegszoba és fürdőszoba.

Az épület mögött tágas játszóhely terül, azon túl pedig nagy kethelyiség, a hol a növendékeket a kertészetben is képezik.

Az intézetben lakó növendékek közül négy növendék alapítványi helyen neveltetik, 29-et pedig az intézet felügyelő bizottsága segélyez az alap részére érkezett adományokból. A tanítással jelenleg kilencz tanító foglalkozik.

Az intézet új épületének bejárata alatt a megnyitás napján, október 29-én, leplezték le az oda helyezett emléktáblát, melynek felirata a következő:

«A szerencsétlen siketnémaik megmentésére létrehozta közadakozásból az emberszeret, az első kegyes alapítványt tette ő császári és apostoli királyi felsége első *Ferencz József*. A létesítés eszméjét Kolozsvár sz. kir. város indította meg néhai *Trefort Ágoston* vallás és közoktatásügyi m. kir. miniszter alatt. Épült *Wekerle Sándor* m. kir. miniszterelnök idejében, gróf *Csáky Albin* vallás és közoktatásügyi m. kir. miniszter támogatásával, gróf *Béldi Akos* főispánja és *Albach Géza* polgármestere alatt. Miniszteri előadó *Szalay Imre* miniszteri tanácsos, városi előadó *Szvacsina Géza* városi tanácsos, ki az intézet ügyeit és a gyűjtést vezette. Ünnepélyesen megnyitották 1893. évi október 29-ikén.»

BOMBARNAC KLAUDIUS.

EGY HIRLAPTUDÓSÍTÓ JEGYZŐKÖNYVE.

REGÉNY VERNE GYULÁTÓL.

Francoziából fordította HUSZÁR IMRE.

(6-ik kötetemény.)

Az utazás egyhangúságát csak a mervi, bokharai és szamarkandi terjedelmes oázisok szakítják meg.

Foglalatostokdjunk tehát az utasokkal, a mit annál könnyebben tehetünk, mivel könnyen végig lehet menni az egész vonaton. Az ember, a képzelőtehetsége némi megerősítésével, egy kis városkában képzelheti magát, a melynek fő-utczáját épen most szándékozom bejárni.

Ismételve megemlítem, emlékeztet okáért, hogy a mozdony és a szerkocsi után a podgyász-kocsi következett, a melynek egyik oldalán a titokzatos ládát helyezték el és hogy Popov fülkéje az első kocsi tornáczá mellett van.

E kocsi belsejében néhány előkelő és büszke külsejű benszültöt találók, beburkolva hosszú és élénk színű tarka felöltőikbe, a melyek alatt himzett csizmákat viselnek. Szép szemek, pompás szakálluk, sasorruk után itélve, bizvást előkelő főuraknak tarthatnám őket, ha nem tud-

A KOLOZSVÁRI SIKETNÉMA-INTÉZET.

nám, hogy kalmárok, a kik kétségkívül Tas-kendbe utaznak, a mely város hemzseg az ily közvetítő árusoktól.

Ugyanezen kocsi-ban foglalt helyet a két khinai is egymással szemközt. A fiatalabbik kinez az ablakon, az idősebb — egy Ta-lav-jé, vagyis koros férfiú — nem szünik meg a könyve lapjait forgatni. Ez a 32-ed retű kis könyv sötét színű posztóba van bekötve, mint a kanonokok breviáriumai szoktak lenni és mikor be van téve, lapjait egy kancus szalag tartja össze. Csak az a meglepő rám nézve, hogy az említett kötet tulajdonosa nem jobbról balra látszik olvasni. Talán nem khinai betűkkel van a könyv nyomtatva? . . . Ezt ki kell puhatolnom.

Ephrinell Fulk és Bluet Horácia kisasszony egy padon egymás mellett ülnek, beszélgetnek és számokat jegyezgetnek fel írónnal. Nem tudom, vajjon a praktikus amerikai a praktikus angol nő fölébe épen ama verseket suttogja-e, a melyek annyira megdöbegték Lydia szívét:

Nec tecum possum vivere, nec sine te!

De annyit tudok, hogy Ephrinell Fulk nagyon jól el tud élni néküm. Igen okosan tettem, hogy nem számítottam rá utazási szabad óráimban való gyönyörködtelem tekintetében. Ez az ördögös yankee végkép a fáképnl hagyott engem — ez a leghelyesebb kifejezés — Albion sovány és szögletes leánya miatt.

Átmegegyek a tornácz és az átjárón s itt vagyok a második kocsi ajtajában.

A jobboldali szögletben Weisschnitzerdörfer báró ül. Ez a német olyan közzellátó lévén, mint egy vakond, a sorokat hosszú orrával szívrolva, olvassa a menetrendet. A türelmetlen utazó azt ellenőrizi, hogy vajjon a vonat a kiszabott órában halad-e át az egyes állomásokon. Valahányszor késés mutatkozik, mindannyiszor lármát csap és fenyegeti a Grand-Asiatik részvény-társulatot.

Ugyanebben a kocsi-ban ül a Caterna házaspár is, kényelmesen elhelyezkedve. A vig kedélyű férj élénk taglejtéssel beszél, néha megfogja a neje kezét, sőt átkarolja a derekát is, aztán félrefordítja a fejét, vagy a kocsi mennyezetére emeli szeméit s magában dörmög néhány szót. Cater-nának asszonyság ilyenkor lehajti a fejét, hátra-dől a szögletbe és ha nem felel is férjének, mindenesetre teljesen osztozni látszik véleményében. Abban a pillanatban, mikor tovább megyek, Caterna úr egy operette-dal refrainjét kezdi dalolni.

A harmadik kocsi-ban néhány turkoman és három vagy négy orosz társaságában találom Noltitz őrnagyot, a ki a földjeivel beszélget. Szívesen vegyülnek a társalgásukba, ha e részben némi előzékenységet tanusítanak irányomban. De célszerűbb némileg tartózkodnom lennem; hiszen utazásunk úgyszólván csak most kezdődik.

* «Nem élhetek veled, sem nélküléd.» *Martial* Epigrammjai. XII. 47.

Ezután az étkezési kocsi-ba megyek át, a mely egy harmadrészzel hosszabb a többi kocsinál. Valóságos étterem; a közepén egyetlen nagy asztal áll. Hátral az egyik oldalon az edénykamra van, a másikon a konyha. E kettőben működik a vendéglős és a szakács; mindkettő muszka származású. Az egész kocsi igen jól van berendezve.

Innét átmegyek a vonat hátulsó részébe, a mely tele van másodosztályú utasokkal, főleg nagyon kevésbé intelligens külsejű, lapos koponyájú, előrenyúló állú és ritka kecskeszakállú, pisze kozákorru és nagyon barna arcszínű kirgizekkel. E muzulmán vallású szegény ördögök részint a Nagy-hordához tartoznak, a mely Khina és Sziberia határszélén kóborol, részint a Kis-hordához, a mely az Ural-hegység és az Aral-tó közt tanyázik. Egy második, sőt még egy harmadik osztályú vasúti kocsi is valóságos palota volna a sivatagokon való tanyázáshoz és a faluk jurtáihoz (kunyhókhöz) szokott emberekre nézve. Sem szalmazsákjaik, sem zsámolyaik nem érnek fel a párnázott vasúti padokkal, a melyeken valódi ázsiai komolysággal ülnek.

Ugyanabban a kocsi-ban foglalt helyet két vagy három nogáj is. Ezek a kirgizeknél előkelőbb és előrehaladottabb tatár fajból származnak. Közülök kerültek ki a tudósok, a tanárok, a kik egykor a gazdag Bokhara és Szamarkand városok diszei voltak, de Közép-Ázsiában a tudomány és az ismeretek terjesztése nem elég ahhoz, hogy még a legszűkebb határok közé szorított megélhetést is biztosítsa. Ennél fogva a nogájok mint tolmácsok igyekeznek értékesíteni magukat. Szerencsétlenségre ez a mesterség is nagyon kevésbé jövedelmező, mióta az orosz nyelv ismerete mindinkább terjed.

Most már tudom a számaim helyét és azt is tudom, hogy alkalmlilag hol fogom feltalálhatni az illetőket. A mi a Pekingig való utazást illeti, e részben semmi kétségem sincs Ephrinell Fulk, Bluet Horácia kisasszony, a német báró, a két khinai, Noltitz őrnagy és a Caterna házaspár felől, sőt a büszke gentleman felől sem, a kinek sovány árnyékát a második kocsi egyik szögletében pillantottam meg. Azon utasok ellenben, a kik nem fognak átkelni a határon, teljesen érdektelenek előttem. Hanem utításaim közt még mindig nem látom tárcacizkimeim jövedelmi bőséget . . . Reméljük, hogy útközben fog előbukkanni.

Óráról-órára, — mit mondok! — percről-perc-re szándékozom jegyezgetni. Mielőtt az éj beállna, kimegyek a kocsi elő részén levő tornáczra, hogy egy utolsó pillantást vethessek a tájra. Egy órai szivarozás közben bevárhatom itt a kizil-arvati állomást, és a hol a vonat egy kis ideig meg fog állapodni.

A második és első kocsi közt Noltitz őrnaggyal találkozom. Illedelmesen kitérek előle. Az őrnagy azzal az udvariassággal üdvözlő, a mely

általában a művelt oroszok ismertető jele. Viszonzom az üdvözlését. Találkozásunk a kölcsönös udvariasságra szorítkozik, de a jég meg van törve.

Popov e pillanatban nincs a fülkéjében. A podgyász-kocsi ajtaja nyitva lévén, e körülményből azt következtetem, hogy vonatvezetőnk elment a gépesszel beszélni. A podgyász-kocsi-ban a titokzatos láda még mindig a régi helyén áll. Az idő esti hatodfél óra körül jár, tehát még világosabb van, hogysem kíváncsiságom kielégítését kockáztathatnám.

A vonat a Karakumon, a «fekete sivatagon» robog végig, a mely Khinán felül Turkesztánnak azon egész részére kiterjed, mely a perzsa határszél és az Amu-Daria medre közt fekszik. Igazában a Karakum homokja ép oly kevésbé fekete, mint a hogy nem fekete a Fekete-tenger vize, nem fehér a Fehér-tenger vize, nem vörös a Vörös-tenger és nem sárga a Sárga-tengeré. De én imádom e színes elnevezéseket, bármily helytelenek legyenek is. A szemet a színek által kell lebilincselni a tájképeken. És vajjon nem tájképezés-e a földrajz?

Úgy látszik, hogy e sivatag valahá egy nagy tömedenceze volt; aztán kiszáradt, mint a hogy ki fog száradni a Kaspi-tenger is és ennek az elpárolgásnak az a magyarázata, hogy a nap sugarai hatalmasan hevítik ama területek felszínét, a melyek az Aral-tó és a Pamir fensík közt terjednek.

A Karakum rendkívül mozgékony futóhomok-buczkákból áll, a melyeket a nagy szelek folytonos átalakításokkal és helycserével fenyegetnek. E «barkanok» — mint az oroszok nevezik — tíz-harminc méter magasságúak. Legkevesebb vannak megvédve az éjszaki szelek ellen, a melyek azokat déli irányban igyekeznek hátraszorítani. Teljesen igazoltak voltak tehát a Kaspi-tavon túli vasút biztonsága iránt felmerült aggodalmak. Feltétlenül szükséges volt gondoskodni e vonal kellő védelméről és Annenkov tábornok zavarra kétségkívül igen nagy lett volna, ha az előrelátó természet, a mely a vasútépítésre ily alkalmas teret szolgáltatott neki, nem nyújt egyszersmind módot a barkanok vándorlásának megakadályozására.

E homokbuczkák oldalán számos tövises bokor tenyészik. Tamarisok, tuskék és «haloxylon-ammodendronok», a melyeket az oroszok kevésbé tudományos nyelven «szakszaul-nek» neveznek. E növénynek mély és erős gyökere képes megkötni a homokot, ép úgy, mint a «hippohae-rhamnoides», a mely éjszaki Európában teljesíti ugyanezen feladatot.

Az orosz vasúti mérnökök a szakszaul-ültetvényeket bizonyos helyeken lebunkóztott agyagburkolattal, a legveszélyeztetettebb helyeken pedig hatalmas karózsákkal és cölövekkel kötötték össze.

Ez kétségkívül hasznos óvintézkedés volt. Mindazonáltal, habár a vasút biztosítva van, az utasokról alig lehet ugyanezt állítanunk, mikor a homok úgy röpül, mint a kartács és a szél felkavarja a talaj szikes fövenyét. Nagy szerencse, hogy még nem érkezett el a rendkívüli hőszék évszaka. Senkinek sem tanácsolnám, hogy junius, julius, vagy augusztus hónapokban utazzék a Grand Transasiatik vonalán.

Nagyon sajnáltam, hogy Noltitz őrnagy nem kívánta a Karakum jó levegőjét élvezni a kocsi tornáczán. Megkínáltam volna őt ama válogatott «Londres»-eimből, a melyekkel kézi tászkám bőven el van látva. Megmondhatta volna, vajjon azon állomások, a melyeknek neveit a menetrendemen olvasom: Bala-Dsem, Ajdin, Pereval, Kansandsik, Usak, érdekes pontjaik-e a vonalnak, a mit nem vagyok hajlandó hinni. De nem tehetem, hogy pihenésében háborgassam. Pedig mily érdekes dolgokat beszélhetne, mivel törzserősi minőségében kétségkívül részt vett Skobelev és Annenkov tábornokok hadjáratában. Valahányszor vonatunk megállapodás nélkül végigrobog egy-egy kis állomáson, a melyet csak futtában szerencsétlét egy futtytel, az őrnagy megmondhatná, hogy egyik vagy másik nem volt-e valami csata színhelye. Francia nemzetiiségre hivatkozva, kérdéseket intéztem volna hozzá az oroszoknak Turkesztánon át tett hadjáratát iránt és nem kétkedem, hogy készséggel kielégítette volna a kíváncsiságomat. Komolyan csak ő rá számolhatok . . . vagy Popovra.

És vajjon miért nincs Popov a fülkéjében?

Talán ő sem vetne meg egy jó szívat. Ugy tapasztalom, hogy a gépészszel való beszélgetése végtelenig nyúlik...

De ime végre megjelenik a podgyászkoosi elején, végig megy a kocsin, bezárja maga után az ajtót, egy pillanatra megáll a tornácra és vissza akar vonulni a fülkéjébe... Egy kéz, a mely egy szívat tart az újai közt, feléje nyúlik. Popov mosolyog és nem sokára összevegyül szívarjaink illatos füstjé.

Úgy hiszem, említettem már, hogy vonatvezetőnk tizenöt éve szolgálja a transzspai vasúttársulatot. Ismeri a vidéket a khinai határszélig, sőt öt vagy hat ízben már végig is utazott az egész vonalon, a mely a *Grand Asiatik* nevet viseli.

Popov már alkalmazva volt azokon a vonatokon, a melyek az 1880-ki decemberben megkezdett s 1881 novemberre elkészített és a forgalomnak átadott első vonalszakaszon Mikhailov és Kizil-Arvat közt közlekedtek. Öt év múlva, 1886 július 14-én, a legelső mozdony berobogott Mervbe, tizennyolcz hónappal később Szamarkandba. Ma már a turkesztáni vonal össze

e két utazó? — «Valószínűleg, mert még nem hallottam őket más nyelven beszélni.»

Popovnak e felvilágosítása után meghagyom a 9-dik szám alatt Pan-Saot és a 10-dik szám alatt Tio-Kinget.

— «A mi az amerikaiit illeti...» szólalt meg Popov. — «Ephrinell Fulkot és az angol nőt, Bluett Horácia kisasszonyt? — kiáltam. — Oh! ezek felől nem mondhat nekem semmi újat. Tudom, mit tartsak felőlük.» — «Megmondjam-e, Bombarnac úr, hogy mit gondolok én e párról? — «Mondja meg, Popov úr. — «Azt gondolom, hogy mihelyt Bluett kisasszony Pekingbe megérkezik, nagyon könnyen Ephrinellné asszonyság lehet belőle.» — «Isten is megáldja e frigyet, Popov úr, mert ők valóban egymásnak vannak teremtvé.»

Látom, hogy e részben egy véleményen vagyok Popovval.

— «Hát az a két francia... az a gyöngéd házaspár voltaképp kicsoda?» kérdém. — «Nem mondták meg önnek? — «Nem.» — «Legyen nyugodt, Bombarnac úr, majd megmondják. Azonban, ha tudni akarja, a mesterségük igen

Nos hát, 8-dik számom néma szereplő lesz. Nem is hittem, hogy ily jól megsejtettem előre.

— «De térjünk át a németre, mondám. — «Weisschnitzerdörfer báróra?» — «Ez, úgy hiszem, Pekingig utazik? — «Pekingig, Bombarnac úr, és még tovább is...» — «Még tovább is?» — «Úgy van... körülutazza a földet.» — «A földet?» — «Harminezkilencz nap alatt. Tehát Bislandné asszonyság után, a ki ezt az utat hetvenhárom nap alatt, Bly Nelly kisasszony után, a ki hetvenkét nap alatt és az érdekes Train úr után, a ki hetven nap alatt tette meg, az a német harminezkilencz nap alatt akarja megtenni?»

Igaz, hogy a jelenlegi eszközök gyorsabbak, az útvonalak egyenesebbek és miután a *Grand Asiatik* tizenöt napnyi közelségbe hozta Pekinget a porosz fővárosához, a vastag báró a régi utat Suez és Szingaporen át felényivel megrovidíthatja. — «Ez sohasem fog neki sikerülni!» kiáltam. — «Miért ne?» kérdi Popov. — «Mert mindig elkésik. Tiflisben csaknem lekészt a vonatról és Bakuban a hajóról.» — «De Uzun-Adában már nem készt el.» — «Mindegy, Popov

A vonat Karakumon, a «fekete sivatag»-on rohog végig.

Popov mosolyog.

«BOMBARNAC KLAUDIUS.»

van kötve a mennyei birodalom vasútjával és a sínpálya a Kaspi-tengertől megszakítás nélkül nyúlik el Pekingig.

Mihelyt e dolgokat megtudtam Popovtól, azonnal megkérdeztem tőle, mit tud utitársainkról, főleg azokról, a kik Khinába utaznak velünk, mindeneleköt pedig Noltitz őrnagyról. — «Noltitz őrnagy sokáig élt a turkesztáni tartományokban, — felel Popov, — és most azért utazik Pekingbe, hogy ott egy kórházat rendezzen be orosz alattvalók számára, természetesen a császár engedelmével.» — «Nekem nagyon tetszik ez a Noltitz őrnagy — viszonzám és — remélem, hogy nem sokára meg fogok vele ismerkedni.» — «Ő is minden bizonynyal örülni fog ezen ismeretségnek,» mondá Popov. — «Ismeri ön azt a két khinait, a kik Uzun-Adában szálltak fel a vonatra?» — «Nem ismerem, Bombarnac úr, csupán a nevüket tudom, mert fel vannak írva a podgyász-jegyzékre.» — «Mi a nevük?» — «A fiatalabbiké Pan-Sao, az idősebbiké Tio-King. Talán néhány évig Európában jártak. De nem tudnám megmondani, honnét jöttek. Azt hiszem, hogy a fiatal Pan-Sao valamely gazdag család sarja lehet, mert orvosa kisérétében utazik.» — «Tio-King úr orvos?» — «Úgy van?» — «Csupán khinai nyelven beszél

olvashatóan fel van írva az úr és az asszonyság podgyászára.» — «Nos hát, mi a mesterségük?» — «Színészek, a kik Khinában fognak játszani.»

Színészek?... Ez megmagyarázná ugyan Caterna úr bizonyos mozdulatait, bizonyos taglejtéseit, az arca mozgékonyágát és élénk kezeltetését, de nem magyarázza meg tengerészszó-járásait.

— «És nem tudja ön, milyen szakmában működik ez a két művész?» kérdém Popovtól. — «A férj első komikus.» — «És a neje?» — «Első naiva.» — «Hova utazik ez a művészpár?» — «Sanghaiba, a hol a francia színházhoz vannak szerződöttve.»

Nagyon jól van. Színházakról, kulissza-titkokról, kisvárosi pletykákról fogok beszélgetni velük, és mint Popov mondá, könnyű lesz megismerkednem a vig komikussal és a bájos naivával. De vágyaim tárgyát, a regényes hőst nem az ő társaságukban fogom feltalálni.

A mi a büszke gentlemant illeti, vonatvezetőnk nem tud róla egyebet, mint hogy málháin ez a cím olvasható: «Sir Francis Trevelyan of Trevelyan-Hall, Trevellyanshireből.»

— «Ez az úr nem felel, ha az ember megszólítja.»

úr, nagyon meg volnék lepetve, ha ez a német leverné a amerikaikat és az amerikai nőket a «globe trotterek», földgömbi ügetők e verse-nyében.»

(Folytatása következik.)

EGYVELEG.

* A sötétben eltévedt emberek körbenjárása, valamint a bekötött szeműeké is, onnan ered, mert az ember két lába nem egyenlő hosszúságra s különösen a balláb rendesen valamivel rövidebb. Rendes körülmények közt a szem kijavítja az egyenlőtlen lépéseket, de ha a szemet nem használhatjuk, legtöbbnyire balról jobbfelé tér el az ember utjában. Bekötött szemű embereknek könnyű kísérletet tenni.

* Tengeri nyúl bőrről nagy kereskedést űz Új-dél-Wales állam. A kormány ugyanis a pusztító tengeri nyulak kiirtásáért jutalmakat fizet s 7 év alatt már 10 millió forintnál többet adott ki. Hogy e rengeteg pénznek egy része megtérüljön, a bőrt nagy csomagokban küldik az angol kalapgyárosoknak. Rendszeresen minden hat héten megy 1500—2000 csomag, egy csomagban 200 darab. A mult évben mintegy 26 millió bört küldtek ki.

* Költői babona. Németország némely vidékén elterjedt hit, hogy ha a fiatal leányok egy pár vércsepet rózsabokor alá ásnak, piros arcuk lesz.

DUSE ELEONORA.

A hirneves olasz művésznő most másodsor látogatott el hozzánk, s újabb vendégszereplésével nemcsak megtartani, de fokozni is tudta azt a hatást, a melyet első ittléte alkalmával a magyar közönségre gyakorolt. A főváros közönsége nem unta meg nézni, mert az eredetileg hat estére tervezett vendégszereplési sorozatot a mult héten kilenczre emelték. Ez a legfényesebb bizonyítéka a vállalkozás erkölcsi és anyagi sikerének. Pedig Duse ezúttal a népszínházban játszik, melynek tágas nézőtere majdnem kétszer annyi embert képes befogadni, mint a városi színház, a hol tavaly csillogtatta bámulatos tehetőségét.

A siker és dícsőség nem volt kezdettől fogva kísértő társa Dusenak. Hosszú munkássággal, sok tanulással, fáradtságos küzdelemmel kellett azt megszereznie. Egész élete a színpadon telt el. 1860-ban Vicenzában született, hol atyja híres színész volt, s leányát is a színpadra szánta. Már zsenge korában fölépített apróbb szerepekben. Majd hajadonná serdülve, végig járta a vándor színészkezdés keserű iskoláját. Rossi társaságával beutazta nyugati Európát, s később Amerikát is; de sehogy sem

MINT GAUTHIER MARGIT (3-IK FELVONÁS).

szerepben mutatja be a hirneves drámai művésznőt, mint a melylyel művészi pályájának alapját megvetette.

Két képen mutatjuk be mint Gauthier Margitot a Dumas «Kamélias hölgy»-éből, a melyet nálunk kétszer játszott s mind a kétszer szo-

MINT GAUTHIER MARGIT (5-IK FELVONÁS).

tudott igazi hírnévre emelkedni. A természet nem valami túlságosan áldotta meg külső adományokkal. Nem elragadó szépség; járása vontatott, természete nem sugár, arca nem szabályos, s ezért a színész-talentumokban gazdag Olaszországban eleintén senki sem akarta elismerni.

Hosszú sanyarúság és megfeszített munka után az iskola, a melyet alapított: a természetesség iskolája, végre mégis diadalt aratott. A művésznő a nyolczvanas években a római «Teatro Valle»-ban játszott s a «La femme de Claude» című darabban rendkívüli sikert aratott. Az ifjabb Dumasnak e darabja annak a tételnek a jogosultságát akarja bebizonyítani, hogy «Tue la femme.» (Öld meg az asszonyt!). Claudenő megcsalja az urát; s a férj a csábítót nem bántja, hanem a bűnös asszonyt öli meg. A művésznő ebben a szerepben egyszerre meghódította a közönséget, mely azóta tenyerén hordja. Azóta egész koszorokban nyújtják neki a babért, a mit azelőtt levelenként sem tudott kapni. Jelen képünk is ebben a

MINT CLAUDE FELESÉGE.

DUSE ELEONORA.

rongásig telt ház előtt. Ezenkívül itt látható, mint Kleopatra Shakespeare tragédiájából, mely szerepében most első ízben mutatja be magát a fővárosi közönségnek.

Ezidei vendégszereplése általában jóval gazdagabb műsorú volt, mint a tavalyi. Új szerepeit: a «Cavalleria rusticana» Santuzzáját, a «Locandiera» Mirandolját és a «Váljunk el» Cypriennejét sorra bemutatta. Most Sudermann «Otthon»-át tanulja, melyet «Casa di paterna» (Az atyai ház) cím alatt Berlinben fog először eljátszani. Mindenesetre érdekes lesz megfigyelni, hogy a német alakkal és német darabban minő hatást tud tenni a németek közt.

Családi életének egyetlen boldogsága felserdült leánya, kit Drezdában nevelt. Férjétől, a kit Checchinek hívnak, s a ki Dél-Amerikában konzuli hivatalt visel, elváltan él. Általában zárkózott, szinte rideg kedélyű. A társaságot kerüli, az ünnepeket terhére van, vendégeket nem fogad. Játszik, a mennyire gyenge alkata engedi, s egészen a színpadnak él. A művészetet a művészetért szereti, nem azért, mert pénzt hajt. Ha mindennap játszanék, kétszer annyit kereshetne, de azért még sem teszi. Otthon

MINT KLEOPATRA.

olvas, vagy tanul. Hogy újságírókat nem fogad, hogy a reklámot nem keresi, hogy soha sem vesztette el még sehol az ékszerait, mint némely híres idegen művésznő olykor iratja magáról, azt mindenki tudja róla. Legjobban érzi magát, ha nyugton hagyják, hogy hivatásának és tanulmányainak élhessen. Pihenni az ő kedves Velenczéjében szokott, hova minden évben haza-hazatér egyszer.

A színpadon, játékközben rendkívül ideges és izgatott. Idegeneket a színpadok mögött nem tűr meg és színészeinek is csak lábujjhegyen szabad a háttérben járnok kelniük. Senkinek sem szabad ott hozzá szólani. Különösen terheli, ha tudja, hogy valahol a fogadóban, vagy az utcán lesik és bámulják. Mikor először lépett föl, előadás után az utcái gyerekek megjelenezték, de azzal nem szereztek neki örömet. Azt mondta rá, hogy nem az utcának játszik. Általában a népszerűséget nem hajhászza, a kendőzést utálja. Semmit sem tűr, a mi nem igaz. Nem festi magát a színpadra sem, annál kevésbé az életben. Itt is, ott is egyforma: nagy és igaz.

A TEMETŐK ÜNNEPE.

Halottak napját kegyelettel ülte meg az idén is a főváros közönsége. Már napokkal előbb megkezdődött a népvándorlás a temetőkre s alig volt sir, a melynek ne jutott volna egy pár szál virág, vagy pár apró viaszgyertya. A gazdagok meg pazar fényvel ékesítették fel halottaik sírját. Az érdeklődés középpontja a kerepesi-úti temető volt, mely gyönyörű emlékszoberaival és síremlékeivel valóságos látványosság számba megy.

A kerepesi-úti temető különben is egyike a leghatalmasabb temetőknek. Míg más világvárosok temetőiben, mint a párisi Père-Lachaise, vagy a berlini temetőkben alig lehet mozogni, addig itt széles fasorok utak vezetnek a temető hosszában, széltében. A két fő útnak melőti díszes és befutó része a Bathány-mauzoleum, lépcsőzetes, erkélyes építményével és a Deák-mauzoleum nagyránu kupolájával és antik homlokzatával.

Halottak napjára mind a két mauzoleumot a főváros díszítette föl fekete drapériával, délszaki növényekkel és sirlámpákkal.

A Deák-mauzoleumnak a két ünnepnapon át rengeteg látogatója volt. Az emberek órákon át törték magukat, hogy megnézhessék a remek sarkofagot, mely a haza bölcsét tünteti föl, a mint a busuló Génusz fölébe hajol.

A főváros még két sírhelyet díszített föl: a Róck Szilárd és Szilágyi István sírjait. Klapka György sírját pedig felhantoltatta és faragott keresztel cserélte ki a régi fejfát.

Az egyes sírok feldíszítésében testületek és egyesek versenyeztek. Közéletünk jeleseinak sírjait megint fölkereste az egyetemi ifjuság és több egyesület. Halottak napján egymást érték a temetőben a zászlós felvonulások és ünnepi szónoklatok.

Arany János sarkofágján több babékoszorú feküdt, Szabóky Adolf sarkofágjára újra kiagatták a temetésekor küldött koszorúk szalagjait. Markus Gyula püspök sírját koszorúk halmaza fődte. A központi papnevelőintézet növendékei testületileg keresték fel és imát mondtak elhunyt igazgatójuk sírjánál. Tamásy Józsefnek pályatársai csinos márvány obeliszket állítottak, melynek leleplezése november elsején folyt le. Lukácsy Sándor, a népszínház főrendezője, méltatta a kitűnő magyar népszínmű-énekes életét, mire a népszínházi énekar gyászdal énekelt.

Jókai Mórné Laborfalvi Róza sírján rózsza- és babékoszorú feküdt. A bronz-domborműbe festőleg volt odátűzve egy friss rózsából kötött bokréta.

Nagy Imrének alig begyepesedett sírját még a hervadó koszorúk tömege borította. A siron egy tubarózsából font koszorú is volt, szalagján minden felírás nélkül.

Vetter Antal bronz oroszlános sarkofágjánál két negyvennyolcas öreg honvéd állott őrt, míg a tőszomszédságban Hemeberg tábornok lovas síremlékét a honvédszárság őrizte, melynek tisztikara pompás koszorút helyezett a sírra.

Erkel Ferenc sírjához a nemzeti zeneiskola növendékei vonultak ki és az operaházi énekar elénekelt a megboldogultnak egyike gyászdalát. Salamon Ferenc történetírónk sírját is koszorúk borították. Szépen volt felékesítve a Csukási József síremléke, a Táncsics Mihály jeltelen sírja, Tréfort Ágost és az Irányi Dániel sírja, melyhez testületileg kivonult az orsz. függetlenségi és negyvennyolcas párt.

Fölkereste a kegyelet gróf Bathány Lajos, Deák Ferenc, Arany János, Csikfaludy Károly, Pauler Tivadar, Czuczor Gergely, Csányi László, Woroniczky Micsizsláv, Forrány Géza, Klapka György, Horváth Mihály, Csiky Gergely, Török Kálmán sírjait. Az orvos-tanítványok elhunyt tanáraik sírjára helyeztek koszorút.

A sírok fényes kivilágítása rekesztette be a temetői ünnepet.

A budai részen a kir. palotai Szent Zsigmond-kápolna kriptájában a nádor-család sírja két napon át volt nyitva a közönség előtt. Ott pihen a két utolsó nádor, József és István főherceg s a családi koporsókra József főherceg tetetett koszorút. A krypta díszítését meg Alcsutól és Fiuméből küldtek virágot.

A krisztinavárosi temetőben a honvédegyletek tettek koszorút a Budavára hősi megvásá-

ban elesett honvédek közös sírjára, a hová egész napon át sokan zarándokoltak. Itt van Döbrentey Gábor sírja is, melyet az akadémia gondoz.

A budai katonai temetőben Hentzi tábornok sírja sem maradt jeltelen. A műszaki ezred, mint minden évben, most is megkoszorúzta. Alnoch ezredesnek, a ki a lánczihidat akarta felrobbantani, az idén nem jutott koszorú. Annál szebben volt feldíszítve a báró Edelsheim-Gyulai lovassági tábornok ideiglenes sírköve.

Temetőink nevezetesebb síremlékei közül lapunk már többet bemutatott. Ezúttal ismét közöljük néhány síremlék rajzát: a krisztinavárosi temetőből Döbrentey Gábor régi írónk, a magyar tud. akadémia első titkáráét, a kerepesi-úti temetőből pedig Horváth Mihály és Pauler Tivadar síremlékeit, továbbá Csiky Gergely és végül a nem rég elhunyt Török Kálmánét, melyet sírja fölő barátai és tisztelői állítottak.

DÉL-AFRIKAI LEVÉL.

Cape-Town, 1893, október 4.

Tisztelt szerkesztő Úr! A «Vasárnapi Ujság»-nak eddig csak melléklapjait, a «Politikai Újdonságok»-at és a «Világkrónika»-t járatom; most kérem, legyen szíves, részemre magát a «Vasárnapi Ujság»-ot is megküldeni egy példányban, s egyszeremind tudatni velem, hogy, ha a három lapot együtt kapom, lesz-e különbség a postabélyegre nézve.

Fölhasználok ez alkalmat, hogy egyébről is írjak néhány sort.

Csodálkozom, hogy a politikai tudósításokban még eddig oly kevés említés történt a belső-afrikai Mashona- és Matabele-országokban folyó háborús mozgalmakról. Az angolok valószínűleg tartják, hogy nagy harcok fognak történni. A helyzet komoly voltát eléggé jellemezheti már csak az is, hogy Mr. Rhodes, a fokföldi gyarmat miniszterelnöke és a «British s.-african Company» életbeléptetője, a parlament üléseinek berekesztése után azonnal útnak indult, hogy személyes tapasztalatok alapján szerezen értesülést a nevezett országokban forrongó fegyveres mozgalmak mielőltéről. A matabele törzs Európában is eléggé ismerős barabár tetteiről. E törzsszel ezer főnyi jól fölfegyverzett fehér katonasapat áll szemben. A fehérek öt várcsba (fort) vannak elosztva s jól el vannak ugyan sánczolva; de nagyobb hadi műveletre nem vállalkozhatnak, mert a mellett hogy a számuk elég csekély, várcsaik nagyon távol esnek egymástól a Magyarország nagyságával vetekedő Matabele-ország különböző pontjain. E várcsok nevei: Fort Victoria, Fort Manica, Fort Tuly, Fort Taty és Fort Salisbury, mely a Zambezi folyam közelében áll. Van egy erőd, a Fort Chester, a limbaji híres romok közelében is. A fehér katonák mindennel jól föl vannak szerelve; de mi haszna, ha 6—7-szerre kevesebben vannak, mint a szintén jól fölfegyverzett bennszülöttek, kiknek taktikabeli fogatkozásait elszántaságuk nagysága pótolja.

Erről többet most nem írhatok.

Hazafias üdvözléssel,
Hartmann A. *

SZÍNHÁZ.

Duse Eleonora a népszínházban.

Duse bevégzte hat előadásra tervezett föllépése első cyclusát a népszínházban. Kétszer adta Gauthier Margitot és színe került a «Váljunk el», «Odette», «Fernande» és «Nóra.» Fernande és Gauthier Margit régóta lemaradt a mi nemzeti színházunk műsoráról, a többivel egyszer-kétszer évenként találkozunk itthon is. Fernandot nem néztem meg, a többiekhez vonzott a régi jó ismeretség. Be kell azonban valnom, hogy minden jó ismeretség dacára se tudtam zavartalan művezetést szerezni magamnak. Nem bírom a nyelvet és zavar minden

* Hartmann A. honfitársunk önálló iparos Fokföldön Cape-Townban. A roppant nagy távolság sem gátolja, hogy hazájával, sőt hazája irodalmával is állandóan fentartsa az összeköttetést. Ennek köszönheti, hogy honi nyelvét még mindig egészen jól beszéli és írja. Reméljük, hogy koronként ezentúl is fog küldeni tudósításokat lapunknak mostani új hazájából.

közepes társaság, bármennyire ragyogjon is annak egyetlen csillaga. Összhang nélkül nincs kellő hatás. A fogatékos környezet hátrány a hallgatóra, művészre egyaránt.

Duse környezői közepesek. Szerepét kifogástalan folyékonyssággal el tudja mondani mind-egyik, alakítani csak Ando tud. Neki se jutott az isteni szikrából, de van benne értelem. Jól mozog a színpadon, fesztelen modora van, könnyen társalog, de nincs benne semmi melegség. Rontani soha semmit se ront, és kitűnően tud alkalmazkodni Duse beszédjének tempójához. Dusenek igen jó társ, egészen véve pedig egy kiváló gyakorlottsággal bíró routinier, a ki sokszor részesülhet megérdemelt tapsokban is. Salvini, Rossi jobb erővel jártak itt közöttünk, mint Duse.

A mi már most őt magát illeti, szeretnék vele kissé foglalkozni, nem mint bíráló, hanem mint művészetkedvelő, a ki önmagának számol be a határról. Itéletmondásra nincs jogom, mert nem értvén az ő nyelvét, beszédje finomabb árnyalatainak értékéről nem szólhatok s aztán meg itéletmondásra egy-két előadás nem is elég. Egészen egyéni benyomásokat írok tehát, még csak annyit jegyezve meg, hogy ezuttal láttam Dusét először és pedig a következő sorrend szerint: «Cyprienne», «Odette» «Gauthier Margit», «Nóra».

Cypriennejével nem tudtam megbarátkozni, Odette megkönyeztetett, Gauthier Margitban időnként a Sarah Bernhard légi könnyűsége kísértett, Nórája bevégzett művészi alkotás.

Nekem ő idegenszerű Cyprienne volt. Abban az egyéniségéhez nem találó pajzán légkörben láttam őt először, s az első perctől azon hatás alatt állottam, hogy ő itt idegen talajon mozog. Éreztem, hogy járása, tekintete, taglejtése, beszédje, szóval egész lénye révén a komolyra hajlik. E jellegnek megfelelően adta Cypriennt. Láttam, hogy művész nő mozog a színpadon, a ki rendkívüli tehetsége egész virtuozitását érvényesíti a maga egyéniségéhez idomított Cyprienne szerepében, a ki lüktető erővel viszi a szóharcot férjével, a feleség és férj mindenben egyenlő jogainak vitatásában; de ő nekem még se volt Cyprienne. Az én Cypriennek emléket nem tudta elmosni se az ő művésze, se az idő. Azt a szerepet minálunk Molnárné teremtette meg — vagy tizenöt éve — olyan környezettel, a melyet bátran megirigylhetett volna tölünk bármely első rangú műténzet.

Halmi adta a férjét, Náda az udvarló léha gavallért. Kitűnőbb művészi erőket erre a darabra, képzelné alig lehet. Halmi most is előtem áll szerepe kedélyi oldalát érvényre juttató sajátos mosolyával s szemében a szerető szív azon aggályával, hogy hátha nem hat a gyógyszer. Andóban nincsen semmi melegség s biztosra számít a fogással. Halminál érezted, hogy a szívébe nyilalna, ha a léha unokaöccs kezére kerülne a felesége; Ando a kiszáradt gavallér ügyeskedésével gyógyítja Cypriennt. Cypriennek az a baja, hogy a házaselet nem álom, hogy nincs semmi titokzatos, s hogy rendszerre beosztott nyugodt boldogsággal folynak napjaik. Tetszik neki, hogy a férje unokaöccse legyeskedik titkon körülötte, alapiában véve azonban igen jó asszony. Azt hiszi, hogy szereti azt a léha rokont, pedig tulajdonképp csakis ártatlan besuhanásainak titokzatsága hat képeztére. A férj ügyes fogással gyógyítja ki. Kimódolja, hogy nyílt körül lépjen fel az unokaöcs. A válast megszavazta a törvényhozás: vegye el Ade-már ur az imádottját! Ezzel persze megszűnik a titokzatos, s annak nyomán lohad a Cyprienne érdeklődése is és hamarosan jó aztán a teljes kiábrándulás.

Molnárné egy bájos pajzán teremtést ad a darab kezdetétől a végjelent utolsó perceiig. Egy kitűnően egyöntetű felfogás az, a mire én visszaemlékezem. A Dusét nem egészen értem meg. Az a férjével nagyon is komolyan érvelő asszony, sehogy se illt a «chambre séparé»-be. A Duse érvelése az ő lényével meggyőződésszerűleg egybeforrt okoskodás hatását tette reám, a Molnárné szóharczának könyvek össze-vissza olvasása képezte látható forrását. Az ő Cypriennejének naiv pajzán kedélyalapja teljesen érthetővé teszi, hogy bele ragadtatta magát férjével a hotelvacsorába, a Duséhez kétféle fér. Duse a «chambre séparé» csintalan hangulatában nincs otthon. Mint anya gyönyörrel tud pajzánkodni

gyermekével «Nóra»-ban, mint feleség nem találja magát férjével a hotel külön szobájában.

«Odette», «Gauthier Margit» és «Nóra» az ő eleme. A szomorúság és fájdalom kifejezésére minden árnyalat rendelkezésére áll. Levertnek lenni kitűnően tud és hatalmában van az igaz könny is. Valami különös új irányt azonban nem fedeztem fel az ő játékában. Minden igazi művész az igazság előadására törekszik. Annak a harcossául láttam Rossit húsz év előtt. Később Salvini hatalmas művészi alakját és Sarah Bernhard is annak szolgálatában áll, de Duse az igazat inkább megközelíti, mint ő.

Duse nagyon sokszor el tudja velem hitetni azt, hogy valójában megtörténik vele, a mit játszik, Sarah Bernhard nagy művészi talentuma mellett mindig csak színész nő a színpadon. A Sarah Gauthier Margitja nekem inkább megfelel, de egészen véve Dusenek adom a babért. Duse jelentékenyebb művész nő. Jelen-tekényebb, mert igazabb. Azt értem alatta, hogy lelkének kizárólagos ihlete: a művészi ambíció. Neki minden mellékes, mikor a színpadon mozog. Testtel, lélekkel művészetének él. Sarah fénylő részleteket ad, s az időközök alatt a publikumon révédez vizsga tekintete. Dusenek nincsenek időközéi. Ő a legleküszmeretesebb művésznők egyike. Soha se pihen. Játsszik szakadatlanul, s nekem úgy tűnik fel, hogy mindig az erejétől telhető legjobbat adja s mintha nem is a közönség, hanem a maga művészi szomjának kielégítése lenne nála első sorban a cél. Meleg, érző szívvel párosult nagy értelmi ereje megformálja az anyagot s mindig egészet ad.

Csorna Károly rajza.

TÖRS KÁLMÁN SIREMLEKE.

A formálás nem mindig felel meg az író szándékainak, de a maga egyéniségéhez idomított anyag színrehozatalába behelyezi tehetségének minden erejét.

Sarah föl helyezem még egy más dologért is. Nem kápráztat külső czafrangokkal. Fény, pompa, cifraszág: hatásra nála ismeretlen tényezők. Az egész asszony egy nagy igénytelen-ség, a mint a színpadra lép. Nincs rajta semmi különös. A különös csak azután következik. Szerepének átélése ad neki jelet. Elpirul, halvány lesz, megfogy és sir, a mint ép szerepe hozza magával. Szellemének, lelkének működése időnként széppé s lekötő nemessé emeli tekintetét s hangja is kellemesen csengővé lesz, a melyet pedig színpadra kilépése első perczében mindig valami diszsonancia zavar.

Előadását élénk — mondhatnám állandó — taglejtéssel kíséri. Van abban egy-egy kiszámított mozdulat is, a mi azonban egészen véve nem zavar. Nem zavar pedig azért, mert a kiszámítottnak látszó részlet mellé annyi természetes sorakozik, s nevezetesen a lényeges árnyalatok, arc- és kézmozdulat tekintetében, oly hűn jellegzetes tolmácsra találunk, hogy a sok kitűnővel harmonikus egészzé olvad össze az itt-ott kiszámítottnak tetsző egyes részlet is. Az igazi művészet egészet ad. Duse ezt teszi. S van az ő egészenek még egy különösen is kiemelendő nagy értéke. A nemes művészi ízlés.

Taur Géza fényképe után.

CSIKY GERGELY SIREMLEKE.

Dörre Tivadar rajza.

DÖBRENTÉI GÁBOR SIREMLEKE.

Paur Géza fényképe után.

HORVÁTH MIHÁLY SIREMLEKE.

SIREMLEKEK A BUDAPESTI TEMETŐKBŐL.

Nem aknázza ki az úgynevezett hálás részleteket, a melyekre mint valami prédára lesnek a színpadokon. Szinte látja az ember az előkészület. Nála nincs ilyen értelmű előkészület. Mikor nála hálás momentumra kerül a sor, nem «csinálja meg» arra fektetett külön erőfeszítéssel és nem is keres vele külön hatást, hanem észrevétlenül beolvastja azt az egészbe, a többi kisebb részletek kiegészítőjeképp. Művészi mér-séklet jellemzi az ő egész lényét a színpadon.

Szerettem volna már ezúttal kiemelni Odette, Gauthier Margit és Nora szépségeit, de úgy látom, kifogyok helyből, időből egyaránt. Most befejezésül általánosságban röviden csak Odettere szorítkozom.

Odetteje kitűnő volt. Egy minden részletében apróra kidolgozott művészi egész. Színpadra kilépése első perczétől mindvégig lekötött, a hatást szerepének megfelelő fokozatossággal tudta emelni, s mint anya a végjelentben erőset facsart a szívünkön. Körülöttem, öregek, ifjak könnyeztek, sőt egy kritikust is láttam kendőjével mozogni a szeme körül. Föllépése első cyclusában Odettel érte el Duse az általán-sos legnagyobb hatást.

—éé.—

SZATHMÁRYNÉ.

(1818—1893.)

A nemzeti színház régi gárdájából, mely az intézet megnyitásban részt vett gárdához csatlakozott, s összeforrt vele, ismét kidőlt egy s nem maradt már több, csak Szigeti József.

Csorna Károly rajza.

PAULER TIVADAR SIREMLEKE.

Szathmáryné okt. 28-ikán hunyta be szemét, hetvenöt éves korában. El lehet mondani, hogy teljes életét a színpadon töltötte, mert mint színész-gyermek, már pályájában is kihozták a színpadra, ha ilyen pályára volt szükség. Korán árvaságra jutva, színészek nevelték föl, s alig tudott még beszélni, mikor gyermek-szerepeket játszott, 14 éves korától pedig már önálló szerepekben alkalmazták. Két esztendeje csak, hogy nyugalomba lépett, de ezalatt is játszott vidéken. A nemzeti színházhoz 1844-ben szerződtek, azonban többször megvált tőle család körülmények miatt; 1857-től aztán végleg itt maradt, s megteremtett magának egy új szerep-kört a magyar tekintetes asszonyok ábrázolásával. A vígjátékok kitűnő művésznője lett, telve eredetiséggel és humorról. Szigligeti az ő számára írta «Mama» című vígjátékában Mogoriné szerepét, mely nevezetessé lett a művésznő életében, mert ettől kezdve «mamá»-nak nevezte mindenki.

Viszontagságos élete volt születése óta. Mindig küzdenie kellett az étellel; bánat, csapás egymás után sújtotta, s ezek következményei marczangolták haláláig. Ez a művésznő, ki annyi vidámságot pazarolt szerepre, napról napra az élet nehéz gondjaival küzdött, s mikor meghalt, kevesebbje maradt a semminél, egy csomó adósság, mely mint az árnyék követte lépteit az életben. Nem az ő hibájából szár-

PÁRISI DIVATLEVÉL.

Páris, október végén.

A kedvező időjárás dacára az őszi divat sokféle alkotásai helyüket már elfoglalták. A félhosszú plüshe vagy bársony cape, az erős szövött angol posztóból készült kabátka s a hosszú, testhez simuló esőköpeny, mindannyi jelei a közeledő téli időnek, nem sokban különböznek a tavaly viselt ruháktól. Annál nagyobb változást mutatnak az utcázra, színházba vagy estélyre való ruhák, melyeknek nagyobb része, a harangformájú szoknyák s rendkívül bő újjak, az Empire-szabás teljes elejét helyezi kilátásba. A szoknyákat most már világos színű merveilleux vagy esetleg enélv vastagabb selyem béleléssel készítik, miből a következők, hogy e bélelés sokkal többet kerül, mert mielőtt alsó szegélye elkopik, azonnal egy egészen új béleléssel kell pótolni. A selyem ruhabélelés fényűzése korántsem szüntette meg a drága csipkével díszített jupont, sőt most már oda jutottunk, hogy minden egyes ruhához megfelelő színű jupon szükségeltetik. Szépnek, nagyon szépnek mondható e divat, de előbb-utóbb elviselhetetlenné fog válni, még pedig a költségek tekintetéből, mely meg a leggyorsabb időny árát is megdrágítja. A minap egy fekete bársonyból készült s rózsaszínű szűrővel bélelt cape-ot láttam, mely fekete fej paszomány díszítésével csakugyan rendkívül megtetszett. A cape magas, majdnem állig érő gallérja azt a hatást tette reám, mintha evvel a ruha szabását akarnák eltakarni, mely azonban mélyen kivágott derekával csakugyan egészen más irányt mutatott. A ruha világos szürke gyapotszálból, alján négyes sorú virágos selyem paszománttal beszegve, utcai öltönyt gyanánt szolgálhatott, habár a bársonycape nélkül nagyon elegans estélyi ruhának is beillt volna. A vastagabb szövött angol kelméket leginkább sötét színekben viselik, rendkívül bő újjakkal és valamivel sötétebb selyem zubbony derékkal. Magától értetődik, hogy a zubbony magas gallérjával csakis a mélyen kivágott derék elején látható.

Oly estélyeken, hol a fiatalok táncolni is szokott, mindenki világos kínai krep ruhákat visel. Nagyon fiatal hölgyek a ruha derekát piros szegfű- vagy rózsabimbó-csokrokkal díszítik, mely kitűnően sikerült virágutazást a trouvillei kaszinó estélyein hozták divatba. A most említett kaszinó báljaira a jövő farsang divatját állapították meg, a mennyiben a legelegánsabb hölgyek kizárólag kínai krep-et viseltek, selyemruhát legfeljebb éltesebb hölgyeken lehetett látni. A józanabb felfogást mutató divat ellentété azonban a most felkapott hajviselet.

A hölgyek otthon, estélyeken, ebédek vagy egyéb feszebb összejövetelek alkalmával teljesen össze-

viszta kuszált hajviselettel, azt a benyomást teszik az emberre, mintha sietve fésülködtek volna. Pedig a mesterségesen készült kuszáltság most napirenden van. Az okát nem tudom, de nem is értem. Igaz ugyan, hogy a tikósimára fésült s kofelt haj senkinek sem áll jól, de a mostani divat még a legsebbe női fejet is elcsúfítja. Legyen szabad remélnünk, hogy az őszi és téli idény zordon napjain uralkodó éjszakai szelek a mesterséges kuszáltságot teljesen fölöslegessé teendik.

Nem sokkal jobbat mondhatok a kalapokról. Ezek most szabad szemmel alig vehetők ki, s legjobban esetben fejdísznek nevezhetők. Miután hiúton aránylag csak nagyon kevesen járhatnak, ezen furcsa és csakugyan nem szép divatot a gyalog járók télen vagy pedig szeles időben nem igen utasíthatják. Hét-nyolcz éves leányok számára fehér vagy szürke széles karimájú nemez kalapokat láttam, melyek a fiatal, úde arcokhoz pompásan illenek.

Legújabbban nagy feltűnést keltett a néhány főrangú angol hölgy által kezdeményezett tüntetés. Ugyanis az angol hölgyek karjaikat kokain-befecskendezések által érzéketlenné tettették, mire aztán a különben nagyon fájdalmas tüntetőzások műtétét könnyen kiállva, karjaikat a készüklőtől felfelé virág vagy egyéb alakú tüntetőzásoknak csináltattak. Miután pedig nincs oly grútt divat, mely követőkre ne találja, néhány különöz hölgy arany karpereczek helyett tüntetőzött csokrokat visel.

Mint hallom József Ágost főherceg menyasszonyának, Angaszta bajor hercegnének kelengyét most készítik Bécs előkelő divatműhelyeiben. Az estély és fogadási öltönytök nagyobb része mesés értékű antik point-csipkével lesz díszítve, melyeket Erzsébet királyné ajándékozott unokájának.

Alice.

KATONAI JÁTEKOK PÁRISBAN.

A lefolyt hetek egyik legérdekesebb eseménye volt az orosz hajóraj látogatása Franciaország partjain. Valóságos politikai tüntetés volt ez; a franciák egész a rajongásig menőleg ünnepelelték az oroszokat, kiket a hármass szövetséggel szemben egyedüli szövetségesüknek tekintenek. A hajóraj vezetője, Avelane orosz tengernagy és társai hetekig tartó lelkes ünnepelek tárgyai voltak Toulonban, hol a hadihajók állomásoznak s még inkább Párisban, hova onnan vasúton ellátogattak. Napról-napra lakomák, ünnepek, üdvözlések voltak s az ünnepeket még az sem zavarta meg, hogy éppen a vendégek párisi tartózkodása alatt halt meg Franciaország két nagy fia, Mac-Mahon, a volt elnök és magentai hős és Gounod, a híres zeneszerző. Ellenkezőleg Mac-Mahon temetését, mivel az elhunyt az

előkelő Szent-András orosz rendjel tulajdonosa is volt, új számú vették be az oroszok ünnepeltetésének hosszú programjába.

Ebből a hosszú programból egy kis epizódot, a Párisban az oroszok tiszteletére rendezett katonai játékokról készített részletrajzot mutatunk be olvasóinknak, mint önmagában is érdekes képet. A játék a nagy kiállítási palota géptermében volt a Marsmezőn, természetesen előkelő s nagy közönség jelenlétében, mert Páris népe mindenütt óriási tömegben jelent meg, a hol egyáltalán oroszok voltak. A tüntetés nem egy esetben beteges tünetekké is fajult. A nők tömegesen jártak az idegen oroszokat megcsókolni, Avelane maga közel 20,000 üdvözlő levelet kapott, meg a elemi iskolás tanulók is leveleket írtak Pétervárra ismeretlen társaiknak, sőt egy rajongó nő tetőtől talpig orosz díszbe öltözve a vendégek szemé láttára ölte magát a Szajnába, felkiáltván, hogy látta az oroszokat s most már nem kell többé élnie.

A MATABÉLE HÁBORÚ.

Angliának ismét háborúja van a zulu-kafferekkel, kiknek egykor oly sokat emlegetett fejedelme, Cseterváj, nem egy ízben verte meg az angol csapatokat s a kikkel folytatott harcban esett el az angolok táborában levő fiatal Napoleon Lajos, III. Napoleon egyetlen fia is. Dél-Afrikának e nevezetes fejedelme még ma is él, de az angolok foglya s országa teljesen meghódított a hatalmas ellenfélnek. De a vitéz zulu-kafferek népe egy másik, éjszaki vidéken lakó törzsének fia, a matabélék, ismét előveszik az assegaí dárdát s már hetek óta küzdenek az angolokkal, kik őket le akarják igázni.

A matabélék törzs Transvaal államtól éjszakra lakik a Zambesi és Limpops folyók között. Területük körülbelül oly nagy, mint Magyarország, de ők a nagy területen nagy kisebbségben vannak számban más néger fajok (maskomák, becsuanak, makalakák, stb.) között. Tulajdonképen az ő törzsek nem tiszta zulu-kafferek, hanem különböző más törzsek keveréke. Mind a mellett kétségtelen, hogy e vidéknek egész a jelenkorig ők voltak urai; s szigorú katonai szervezetük tartotta fenn tekintélyüket és hatalmukat. Fejedelmük valóságos keleti deszpota, ki népe fölött korlátlanul rendelkezik s tetszése szerint veheti el alattvalóinak életét is. Országának arisztokráciája az állandó katonaság, egy alig 15—20,000 főre menő sereg, mely azonban több száz ezer néger tud fegyverezni. Ezek a katonák nem dolgoznak semmit s csak nagy ritkán foglalkoznak pásztorkodással, egyedül foglalkozásuk a zsákmánylás, melyet az ország hátán túl is mindenfelé űznek. Rabló támadásaikon az ellenfél férfait és öreg nőit leöldösik, a gyermekeket és fiatal nőket ellenben magukkal viszik s felavatják őket matabéléknek azáltal, hogy az assegaí-al fűlempájukban lyukat fúrnak. A fiúk, ha felnőnek, harcosokká lesznek, a leányokat szintén harcosok veszik nőül. Így történik azután, hogy ma a matabélé nép, mely eredetileg tiszta zulu-kaffer volt, lassanként teljesen átalakult s kevert fajú lett, bár őseinek számos szokását, mindenképpen főlött pedig harcmodóját megőrizte. Hosszú idő óta ez a harcos osztály uralkodik az ország népén, mely szorgalmas, békés s különösen iparúzó tehetségéről ismeretes. A nép megnyugodott, vagy nem mer a harcias uralkodó osztály ellen fellépni s a mennyire a történet róluik megemlékezik, lázadás a matabélék ellen nem volt; de annál többször fordult elő engedetlenség a katonaság soraiban, a mikor szintén katonaság uralkodott a nagy néptömegben, de nem a néptömeg, hanem folyvást a lázongó praetorianusok okozták a belzavarokat.

Néhány évvel ezelőtt nagy változás érte a matabéléket. Szabad országuk a szomszéd vidékekkel együtt Anglia hatósága alá került. Régebben is volt ugyan gazdájuk a térképeken, hol ez a területet a portugálok kelet-afrikai országához számították, de valóságban a portugálok csak a Zambesi partja mellett, s a tenger partok közelében bírtak egyes területeket, a matabélék elevenen portugált alig láttak. Livingstone kora óta, ki e vidéken több ízben járt, sürűben fordulnak meg egyes európaiak között, különösen olyanok, kik a dél-afrikai boer államokból éjszak-felé a Zambesizhez utaznak; de letelepedni csak a mult évtizedben kezdtek egyesek. 1890-ben, tehát csak napjainban Afri-

kának addig még «szabad területén» osztozni kezdtek az európai hatalmak; földfoglaló vágyukat különösen a németek költötték fel, kik Afrikában egyszerre több helyen szereztek birtokot. Ennél az osztozkodásnál jutott a matabélék országa Anglia hatósága alá, természetesen úgy, hogy a matabéléket meg sem kérdezték. Anglia régi gyarmatosító politikáját követve, új szervező társaság kezelésére bízta birtokait, mely társaságnak hivatalos neve: «British South Africa Company» (Brit dél-afrikai társaság).

Az angolok az új területtel, melyet *Mashona föld*-nek vagy *Zambesi*-ának hívnak, mely körülbelül háromszorta nagyobb Magyarországnál, sokkal jobban jártak, mint a többi osztozkodó hatalmak a nekik jutott részekkel. Már a megszállás előtt megtudták, hogy e tartományban arany található; a kutatók minduntalan több kincset hoztak felszínre s ma már csaknem általánosan elterjedt hit, hogy Kelet-Afrikának ez a része a leggazdagabb aranytermővidékek közé tartozik; valószínűleg azonos a bibliában emlegetett *Ophir* tartománnyal, mely egykor nagyon művelt lehetett, mint a nagy számmal található régi romok is látszanak igazolni. Eddig kutatások szerint az aranytermő vidék 27,000 négy-szög angol mérföldre terjed s eddig több mint 25,000 bánya nyitására adtak engedélyt. 1887-ben 23,125 uncia aranyat ástak itt. 1890-ben 494,817-et, 1892-ben már 973,271-et.

Kozmata Ferenc fényképe. SZATHMÁRYNÉ.

Igen természetes, hogy az arany vonzó ereje mesés gyorsasággal csodította ide a letelepülőket. Három év alatt csodás átalakulás ment át minden. Van három tekintélyes város: *Salisbury*, *Viktoria* és *Umlali*. Ezekben s más helyeken vannak orvosok, közigazgatási tisztviselők, vendéglátók és üzletek, a különböző keresztény felekezetek, még a «Salvation Army» (az üdv hadserege) is misszionáriusokat telepítenek ide; vannak kitérők kórházak, bankok, jó posta és távrida-összeköttetés s ezenkívül ebben az évben már megnyílt az első vasút is Beiratól Chimoyóig. Egy szóval a pár évvel ezelőtt még csak nagyjában ismert, de teljesen vad ország ma már félművelt lett s egyes helyein csaknem európai élettel találkozunk. Salisburyban már lap is jelenik meg («The Rodasia Herald»), mely csak heti lap, de tele van hírdetésekkal, jeleül az élénk üzleti szellemnek.

A matabélék az európaiak szorgalmát és tevékenységét természetesen nem jó szemmel nézték, mert az hatalmukat ássa alá, s ezenkívül a társaság rendőri intézkedései sok tekintetben korlátozzák őket megszokott életmódjukban. Mindamellett egész mostanig nem tört ki nyíltan az ellenségeskedés, mivel az angoloknak sikerült a királyt, *Lo Bengulát*, a maguk részére megnyerni. Ez a király, mint képtűnkön is látható, éppen nem művelt ember, még európai ruházatot sem használ; de afrikai műveltségéhez képest elég okos és ravasz arra, hogy a hatalmas idegenekkel jó viszonyban maradjon s tőlük hasznát húzzon. Különben már 60 éves, közsényes és nagyon kövér ember s e miatt

régi tevékenysége és harcias hajlama nagyon megapadt. Tekintélye még ma is nagy. «Az ol-talmazó», «A nagy elefánt», «Az emberevő», «A napölő» és más furcsa melléknevei vannak. Nagy tiszteletben áll, mint rendkívül ügyes és óvatos ember, s nagy mesterség itt tudvalevőleg igen nagy tekintélyű. Az öreg úr még ma is egymaga népének a bírja és tanácsadója, maga kezeli tömérdek barmát s nem egyszer maga fejezi le az elítélt embereket. Különben értelmes ember, s nagy emlékező tehetsége van.

Valószínű, hogy maga a király nem is kezdte volna meg az ellenségeskedést az angolokkal, de katonái, a matjakák, csaknem kényszerítették rá. Van azonban a matabélék hübéresei között több törzs, melyeket az angolok megnyerhettek a maguk részére, mivel elnyomóikat gyűlölik. Leghatalmasabb a pártok közt a *bamangvaló* törzs feje, *Khama*, ki már keresztény s általában a legműveltebb dél-afrikai fejedelmek egyike. Műveltségéről szép tanúságot tett, midőn 1888-ban a pálinkaivást országában tiltatván, a következőket írta: «Lo Bengula király soha sem okozott nekem almatlan éjszakát; de a pálinka ellen küzdeni annyi, mintha a gonosz szellemek ellen kellene harcolni. Félek, hogy a fehér emberek itala veszélyesebb, mint a matabélék assegaí fegyvere, mely az embernek csak testét öli meg, míg a pálinka ördögöket visz az emberbe, elpusztítja a testet és lelket egyaránt s oly sebeket ejt, melyek soha sem gyógyulnak be.»

Az angolok a hadjáratukhoz Khama 1500 főre menő katonáival s a sok önkéntessel együtt összesen csak 4—5000 ember fölött rendelkeznek, tehát nagy kisebbségben vannak a vitéz matabélékkel szemben. Másrészt azonban ezek a zulu-kafferek még most sem igen ismerik a puskát és revolvért s így legyőzetésük rövid idő kérdése, kivéve, ha a háború messze elnyúlna az esős évszakba is, mely e vidéken november hónapban szokott kezdődni. Ma az angol nép, mely az új tartomány gyors felvirágzásához nagy reményeket kötött, nagyon sürgeti a matabélék teljes kiirtását, vagy legalább tönkrételét, mert azt hiszi, hogy e vidék néger népet sem lehet addig művelni, míg a harcias elem uralkodik közöttük, pedig a bányák művelése benszült munkások nélkül nagyon nehezen haladhat előre.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET

A Jókai Mór ötven éves írói jubileuma alkalmából összes műveiből kiadandó nemzeti díszkiadás ügyében a jubileumot rendező nagy bizottság által *Jókai Mór tiszteletéhez*, így tehát az egész nemzet-hez intézett felhívás már megjelent. Szerkesztőségünkhez lapunk jelen számának zártakor érkezett. Legközelebbi számunkban lesz alkalmunk a felhívásról és a nagybecsű kiadásról tüzesebben szólni.

«Simon Zsuzsa», regény, írta *Herczey Ferenc*. Az újabb elbeszélő irodalomnak leginkább «A dolavai nábob lánya» című színművével feltűnt írója egymásután aratja sikereit elbeszéléseivel. Első fellépése is egy nagyobb regény volt, most pedig megírta a második regényét is, mindazon szerencsés írói tulajdonokkal, melyek első fellépése óta folyvást fejlődtek, s Herczeget a legszívesebben olvasott szerzővé emelték. Fő jó tulajdona az elbeszélés vonzó módja, mely-lyel lekötő tárgyhöz a figyelmet; a határozott jellemzési képesség, röviden s bizonyos leleményességgel, a párbeszédek élénksége és tartalmassága. A mit ír, színt és formát nyer, akármi rövid is. Biztos kézzel szerkeszti a cselekvényt és fejleszt odább, habár nem mindig ily biztonsággal fejezi be, mint éppen «Simon Zsuzsa» regénye is bizonyítja. Társadalmi kérdéseket, társadalmi képeket ötle-gazdagsággal választ ki, nagyobb szenvedélyeket azonban nem rajzol; elmegy egész a drámaiságig, de az indulatokat féken tartja, viharos összeütközésekig nem bocsátja, a bonyodalmat egy békebíró nyugalommal elintézi. Ilyen «Simon Zsuzsa» is, melyben azt a többször vitatott társadalmi kérdést veszi elő s is, hogy színmű tarthat-e boldogságra oly nő, a ki vétkezett? Nem állítja előre a kérdést, sőt elejétől kezdve rajta van, hogy el ne mérgesítse,

ŐSZI KALAP FIATAL LÁNYOK SZÁMÁRA.

mazott, ő igénytelenül élt, mindig nélkülözött, s e jó asszony, a ki kilencz gyermeknek adott életet, az új és új bölcsek előtt éjjeli kézi munkával keresett kenyeret, mert a szinpad neki nem termelte meg. Bámulatos, hogy mégis mennyi humora volt a szinpadon, mily rendkívüli becsüvággyal dolgozta ki szerepét. Öreg napjában is megoszlott gondja a szinpad és adósságai közt. Gyűjtöttek neki többször, s mikor nyugdíjba ment, akkor is gyöngéden gondoskodtak róla. Nyugdíja 1500 frt volt, de mindenki tudta, hogy ebből nem jut számára semmi. Megtették a nemzeti színház tiszteletbeli tagjának, azzal szintén 1500 frt járt. Mégis a legkeservebb nélkülözések közt találta a rövid betegség. Kettős házasságából eredtek még e bajok.

A művész 1818 június 21-én született Rimaszombatban. Atyja, Farkas János színész volt, s híres szép tánczáról. Kis leánya Lujza, alig három éves korában árva maradt öccsével együtt, kit egy jószívű ember vett gyámság alá, a lányt pedig Horvát színigazgató, a ki azonban néhány év múlva elszegényedvén, a 11 éves lány Fehér Károly színigazgató gondjai alá került, itt nőtt fel, s megkezdte színi pályáját. Játsozott mindent, mint akkor kellett. 1835-ben férjhez ment Szathmáry Dánielhez, a ki 1848-ban honvéd lett s Fejértemplomnál egy ágyúlövés megölte. Az özvegyre sok adósság maradt, s ez a keserves örökség aztán nem hogy fogyott, de nőtt. 1844-ben szerződött a nemzeti színházhoz, Szigeti Józseffel együtt. Míg a vidéken élt, eltemetett öt gyermeket. 1848-ban a márcziusi napok alatt ő is szavalt a «Talpra magyart» és zászlót vitt. Ezért később büntetni akarták, de elbujdosott. Gyámoltalanságában 1850-ben másodszor ment férjhez Laczóczy Ferdinánd osztrák főhadnagyhoz, a ki szintársulatót alakított, melynek kudarcz lett a vége, s a házaspár Szathmárt húzta meg magát, hol a férj szerény hivatalt kapott; 1857-ben a nő újra visszajött a nemzeti színházhoz, melyet többé el sem hagyott. A két férj után rámaradt terheken nem bírt könnyíteni. Kilencz gyermekéből kettő él: Szathmáry Károly, ki mint vidéki színész ismeretes, és Árpád, a kolozsvári színház tagja. Egyik fia az olasz-magyar legióban, Türr táborában megsebesült és Genuában meghalt.

A nemzeti színházban 1874-ben ülte meg tagsága 25-ik évét; 1891 elején pedig nyugalomba vonult, a mi rá nézve azonban nem volt nyugalom.

A rendkívüli lélekerejű, jeles művésznőt október 30-ikán kísérték örök nyugalomra. Temetéséről a nemzeti színház gondoskodott. A koporsóval megálltak a színház előtt és Császár Imre mondott búcsuztatót az öreg nagy érdemű művésznő fölött, ki végre megtalálta a nyugalmat.

ŐSZI ÖLTÖNYÖK.

s egy csöndes finaléval eloszlassa. Simon Zsuzsát, egy ezredes szép és kedves leányát Orlay Sándor megszereti és nőül veszi. Orlay egykor szerepet vitt a közéletben, de megunt a világ zaját és önzését. Már egyszer nős volt, s van egy kis fieszkája, ki otthon falun elhanyagoltan nő. Vágyik nyugalom, vágyik boldogság után s ezt föltalálni véli Simon Zsuzsában, annak finom, gyöngéd lelkében. De a lány megírja neki, hogy nem lehet az övé, más becsületes emberé sem. Mégis férj és feleség lesznek, s boldogul élnek. Mindez szépen, sok erővel, igazi regényírói képességgel van megírva. A drámát Réfaluy nevű festő hozza magával, a ki Zsuzsának távoli rokona, künn élt Párisban ledér és kicsapongó életet, s azért jön haza, hogy itthon megölje magát és hogy iratai közt megtalálják egy levél fogalmazványát, melyből kiderül Simon Zsuzsa véres titka. Ők évek előtt szerették egymást és vétkeztek. Apa, férj megtudja a titkot. A boldogság napja elsőtől, fellegek jönnek, egy kicsit dördül is, de Orlay nem az az ember, a ki szembe száll a villámokkal is. A dráma nem fejlődik tovább; Orlay csakugyan szereti a nőt, a ki érdemesnek mutatkozott rá, és fél elveszteni a boldogságot és ime Zsuzsa anyja is! A tévedt nő boldogságra való érdemessége tehát úgy oldatik meg, hogy milyen a férj. Itt tehát nem erkölcsileg dől el a kérdés, hanem egy adott eset bizonyos körülményei szerint kiegyenlítődik s fátol borul a multra. De ez a regény így is érdekes, s az újabb szépirodalom egyik legjobb műve. És hogy máris kapós olvasmány lett, mutatja, hogy a Singer és Wolfner cég rövid idő alatt két kiadást rendezett belőle. A második kiadás az *«Egyetemes regénytár»* két kötetét foglalja el, s ezzel kezdődik meg a népszerű vállalat kilenczedik évfolyama. Az első kiadás ára 1 frt 50 kr, az *«Egyetemes regénytár»*-beli két kötet, piros vászon kötésben, 1 frt.

Magyar Tájszótár. A m. t. akadémia megbízásából szerkesztette Szinnyei József egyetemi professzor. Budapest, kiadja Hornyánszky Viktor, 1893. Régóta érzett hiányt pótol a m. t. akadémia, midőn nyelvjárásaink népies szókincsét összegyűjti és kiadja. Volt ugyan eddig is egy kisebb szerű *Tájszótár*-unk, melyet szintén a m. tud. társaság adott ki 1838-ban; de ez a meglehetősen kezdetleges munka már adatainak szűkkörű volta miatt is sok tekintetben elavult, főleg mióta a *«Nyelvőr»* szorgalmas gyűjtése egész nagy garmadájt halmozta össze a folyton alkotó népnyelv termékeinek. Nagyon ideje volt tehát a szétszórta közzétett becses anyagot földolgozni s nyelvészetünk és irodalmunk e kincstárát a jelenkori tudomány színvonalához szabva kibővíteni és rendezni. Ez épen oly szép, mint nehéz munka végzését ifj. Szinnyei József bízta az akadémia. És Szinnyei sok szerencsével teljesíti földadatát. Füzetenként teszi közzé a három nagy kötetre tervezett munkát úgy, hogy minden évnegyedben egy-egy tíz íves füzetet ad ki.

Az eddig megjelent két füzetből az első az *aba* szótól a *bitang* szóig, a második pedig a *bitangod*-szótól a *cseres*-ig terjed. Az első füzetet annak idején már ismertettük. Most a második füzetet mutatjuk be olvasóinknak, mely újabb bizonyíték a mellett, hogy a szerkesztő a lehető legszélesebb körű gyűjtés alapján szerezte be és kellő kritikával dolgozza föl a rengeteg sok anyagot. Hogy hiány, vagy tévedés ne fordulna elő a munkában, az a dolog természeténél fogva lehetetlen s lehetetlen főleg olyan szótárban, mely nemcsak a szóanyag összegyűjtésére, hanem az egyes szók földrajzi elterjedésének lehető kimutatására is törekszik. S már hol van az az ember, a ki egy-egy szónak alakját és jelentésbeli divatját az egész haza területén minden pontra nézve kipuhathatná? A ki ily hiú törekvése adná magát, az egy élő nyelvnek a tájszótárát soha össze nem állíthatná s be nem fejezhetné. A különben gyér számú hibák közül a legtöbbet a beküldő gyűjtőknek kell tulajdonítanunk. Így pl. a 148. lapon levő *bogár-kérdés* (furfangos kérdés) nyilván *bogor-kérdés* helyett van; a 181. lapon levő *börtönkodik* nem ismeretlen jelentésű, mint a szó utáni kérdőjel véli, s nemcsak a Csallóközben, hanem Miskolc vidékén is közdívat és azt jelenti, hogy: *éjjel későn jár-kel*; a 202. lapon levő *butyka* nem jelentésten, hanem *vásári deszka bódét* jelent. Igen gyanús a 225. lapon levő *czetah* nép-etimológiai tetszelettel jelentésben. Ilyen szót csak kivételesen és csak valami tudós embertől hallhatott a beküldő. Mint közkeletű szót sehol sem tudni kimutatni. Ez tehát henyé adat. A 229. lapon ok nél-

kül van *czifráz* zárójelbe és jelentés nélkül téve. Egészen közönséges szó az, akár díszít, akár tánczbeli *czifrázás* jelölésére. Szintén meg lett volna magyarázandó és magyarázható a 293. lapon levő *czikázik* (a villám) és *czikk* (dió, alma, dinnye-czikk stb.) is, stb. Ezek s az ezekhez hasonló csekély fogyatkozások azonban semmit sem vonnak le a derék szótár általános értékéből, mely igen méltó nemcsak a nyelvészek és írók, hanem minden művelt magyar ember pártolására.

A nagy nyolczad alakú s két hasábos nyomású füzet ára 1 forint.

Élet a halálban, nagyobb és kisebb halotti beszédek és imádságok (1854—93), írta Szász Károly, Budapest, kiadja Kókai Lajos. A dunamelléki református egyház költő püspökének tizenöt nagyobb és hetvenegy kisebb, részint imával záródó halotti beszédeit foglalja magában a gyűjtemény. Vallásos ihlet hatja át mindeniket, mégis e könyv nem tisztán csak az egyházi irodalom becses műve. Szász Károly irodalmi egyénisége is elég, hogy a legszélesebb körben

KATONAI JÁTÉKOK PÁRISBAN AZ OROSZ TENGHERÉSZER TISZTELETÉRE.

érdeklődést gerjeszsen, ha mikor mint egyházi férfi, a vallás embere szól. De azonkívül is e kötet összefügg a közélettel, negyven év eseményeivel, az irodalom, a politika, az egyház nem egy kitűnőségének emlékével, kiknek koporsójánál Szász Károly hangzottatta a fájdalom vesztésekor a vallás szelíd vigasztalását. A közelet e jelesei közül valók: gróf Lónyay Menyhért miniszter, gróf Teleki József, Török Pál reform. püspök, gróf Ráday Gedeon, Arany János, Révész Bálint debreczeni püspök, báró Kemény Gábor miniszter, Gönczy Pál államtitkár, P. Szatmáry Károly, Mészöly Géza festő, Beöthy Leo, Ballagi Mór, Salamon Ferencz, Kerkápoly Károly stb. Minden beszédben megvan Szász Károly erős egyénisége, együtt a lelkipászter és a költő, a ki az enyészetről épen a jeles koporsójánál áhitattal hirdeti a krisztusi szót, hogy a halál nem megsemmisítés, csak elválkozás, a halálban élet van.

Budapest közokmányainak évkönyve. A Rókus-

tanár igazgató és Purjesz doktor igazgatósági titkár buzgalmát dicséri; a második értékesebb részben tudományos cikkeket találunk, melyeket Ágyán tanár, Gerlóczy Zsigmond, Scheuthauer Gusztáv tanár, Jordán Ferencz főorvos, Schwimmer Ernő tanár, Petrik Ottó tanár, Takács Endre tanár, Herczel Manó tanár, Laczkovich Elemér, Ostermayer Miklós, Gyurmann Emil, Grossmann L., Schaffer Károly tanár, Nagy Béla, Mayer Géza írtak.

Magyar írók élete és munkái, a tud. akadémia megbízásából írta Szinnyei József, a magyar nemzeti múzeumi hirlapkönyvtár őre; megjelent a 21. füzet (III. kötet 3. füzet), mely a Fekete s a Festetics nevek közé eső 201 írónak életrajzát foglalja magában; többek közt a következőket: 45 Fekete, Félégházi István XVI. századi költő, Feleki Miklós színész, Felvinczy György első magyar színigazgató, Felvinczy Sándor XVII. századi író, Fényes Elek, Ferencz József unitárius püspök, 37 Ferenczi, Ferenczy István szobrász, Ferenczy Teréz költő, Fessler Ignác, gróf Festetics György a Georgicon

Matabele harcos.

Matabele bűvész.

Lo Bengula, a matabélék királya, kedvenc kocsijában.

Előkelő matabélé asszony.

Matabele harcosok csatára indulása.

Elfogott matabélék kiballgatása.

Matabele trombitás.

Assagait készítő kovács.

Khama, a bamangvato törzs feje.

A magyar nemzet története, elemi népispolak számára írta dr. Baróti Lajos. A Lampel-féle „Népispolak könyvek tára” egyik kötetét teszi. A haza történelmét nem a krónikák modorában, királyok, fejedelmek sorrendjében tárgyalja, hanem az eseményeket a nevezetes szereplők köré csoportosítja, s egyes epizódokban írja meg. Így vonzóbb is, jobban is megragadja az ifjúság figyelmét, mint az évszámok halmozása. Minden egyes esemény az elbeszélés hangján, egyszerűn van előadva, s 37 illusztráció is serkenti a figyelmet. Ára kemény kötésben 45 kr.

Előfizetési felhívások. Szalai Fruzina, ismer frónó, „Verseik” címűen egy kötet költeményt gyűjtött össze, mely Singer és Wolfner kiadásában jelenik meg. Előfizetheti rá Kaposvárra czímzve 1 ft 50 kr-ával, diszkótésre 2 ft 50 kr. — Thália pongolódásán lesz címe egy kötet pikanterianak, melyre szerzője Hilarius (Hegy Jendő) nyit előfizetést 1 ft-ral. Megrendelhető Pécsen a „Pécsi Napló” szerkesztőségében. — Martonffy Imre egy kötet elbeszélése hirdeti előfizetést egy frtjával, Ujpestről.

Uj gyorsírási rendszer. Nagy Sándor tanár, a műegyetemi könyvtár tisztje, új gyorsírási rendszert állított össze a magyar nyelv szellemében. Előnye, hogy könnyen megtanulható. A szerző a rendszert kis tankönyvbe foglalta most adta ki „Nagy Sándor gyorsírása” czim alatt. A füzet 20 fillért ér. Grád A. papírkereskedésében (Budapest, hatvani-utca 18. sz.) rendelhető meg, s eddig már hét kiadást ért meg.

Uj zeneművek. „Sándor-csárdás” czim alatt Rácz Laci fővárosi cigányprímásról sikerült csárdást adott ki Nádor Kálmán zenemű kereskedése. Ára 80 kr. Ugyancsak Nádor kiadásában jelent meg a „Táztól-induló” Holcsey Istvánól. Ára 60 kr.

A műcsarnok téli kiállítása nov. 25-ikén nyílik meg. A bejelentési határideig több mint 800 műtárgyat jelentettek be hazai és külföldi művészek. Ennek pedig legfeljebb csak felét helyezhetik el a műcsarnokban. A hazai művészek nagy érdeklődéssel várják a közoktatásügyi és kereskedelmi miniszterek által megindított értekezletek eredményét, remélve, hogy legalább az ezredéves országos kiállítás számára olyan műcsarnokot építenek, mely a magyar művészet mai fejlettségének megfelelően, később nagyobb szabású kiállítások rendezésére is alkalmas lesz.

Pályázat népszimfűre. Ruszt József, fővárosi lakos, a népszínház igazgatóságával egyetértésben ezer koronás pályadíjat tűzött ki népszimfűre. A pályázatot egy egész színházi estét betöltő, a magyar népeletről vett darabra szól. Ugynevezett parasztdarabok előnyben részesülnek. Az idegen kézzel írt és jellegű levéllel ellátott pályaműveket 1894. évi április 15-ig kell beküldeni a népszínház titkári hivatalához. A bírálók csak abszolút becsű munkának ítélik meg a díjat. A fővárosban a népszínház illeti meg az előadás joga; a szerző, a pályadíj kivül, a tantálmunkát is élvezi. A pályanyertes népszimfűvet a jövő ősszel fogják bemutatni.

Nehány, Mátyás királyról szóló trufánk s rokonai. Binder Jenő, a brassói állami főreáliskola 1892–93-ik évi érteftőjébe ily czimrel érdekes dolgozatot írt, melyet most külön füzetben bocsát közre. A trufa szó a mai tréfa, tréfás előadás értelmében régi nyelvünknek egyik kölcsönszava. Trufatresnek hívta a középkor művelődése azokat, kik tréfás előadásokkal mulattatták a városi s egyéb sokadalmat s a várak termében összesereglett vendégeket. Binder a Mátyás király alakja köré fonódott anekdotákra alkalmazza, s ezekből vesz többeket vizsgálat alá, kimutatva, hogy azok megtalálhatók a világirodalom hagyományai közt, keleten és nyugaton is, mint általában a mesék, anekdoták és ötletek legnagyobb része, melyekből minden nép kivette a maga részét. A füzet 40 kr-ért megrendelhető a szerzőnél, Brassóban.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A magyar tud. akadémia okt. 30-iki összes ülése Haynald Lajos bibornok-érsek emlékének volt szentelve. Megjelent az ülésen az elhunyt utóda, Császka kalocsai érsek, s egy küldöttség Károcsáról, melyben a káptalan legfőbb tagjai is képviselve voltak. Az elnöki emelvény mellett vörös draperián volt elhelyezve Haynaldnak az a művészi arcképe, melyet Munkácsy festett, s melyet Császka érsek az akadémia képes termének ajándékozott. Az ülésen b. Eötvös Loránd elnököl.

Fraknói Vilmos püspök mondta a szép emlékbeszédet. Nem kívánta egészen jellemelni a nagyemléki főpapot, és pedig nem a politikát és egyházi pályáját, mert nagy érdekek követelik, hogy az akadémia megőrizze a semlegességét. A tudományban, az akadémiához való viszonyában is elég kiemelkedő az alakja, mert nem dekoratív rész volt, hanem

hordozó oszlop a tudományos testületben. Nem elégedett meg, mikor a tiszteleti tagok közé választották, (ilyennek a tudományok pártolói szózták választani), hanem munkás tag is óhajtott lenni. Az emlékbeszéd legrészletesebben a botanika iránti szeretetével foglalkozik, a mit attyjától örökölt. Taggá választása után a botanikai tudomány műveléséhez nagy hévvel és alaposítással fogott hozzá. A szentírás szövegében előforduló növényekről ké-zült írni nagy tanulmányt. De csak egyetlen fejezetet készített el a mézga és gyantafélékről, melyet az akadémia fel is olvasott. Az egyházi autonómia kérdése és a vatikáni zsinat nagyon elfoglalták. Még egy rövid botanikai felolvasást tartott az akadémia s egy pár emlékbeszédet híres külföldi botanikusokról. Több növénytan munkája kiadását és tudósok kutatását is elősegítette. Nem zárkózott el a történelmi tudományok méltatásától, mint ez beszédein is meg látszik. Politikai ékesszólásának a főrendiház volt színhelye. A klasszikai zene szeretetét a zeneegyesületek támogatásával is kimutatta; a Munkácsy által festett kép pedig a festészet iránti tiszteletét fogja őrizni. Az emlékbeszéd még a nevelésügy terén kifejtett intézkedéseit, a kulturális czélokra nyújtott adományait sorolta föl, s Trefort miniszter egyik leveléből vett idézessel végződött: „áldozatairért, intézkedéseirért az egész haza és nemzet elismerése környezi.”

Élénk éljenzéssel fogadták az emlékbeszédet, mely igen gondosan készült kiváló munka. Aztán Szily Kálmán főtitkár adta elő a jelenlenni valókat, bemutatva a schlagi könyvtárból elküldött régi latin kódexet, melynek sorai közé magyar szavak vannak beírva, és egy régi latin-magyar szótárt, mely amahoz volt bekötve, s mind kettő Zsigmond korából való, az 1411–1432 közti évekbeli. 2500 magyar szót őriztek meg s a halotti beszéd és községszék tőredék után legregbibi nyelvmemlékünk. Az akadémia fényképmásolatokat készített a régi írásokról.

A történelmi társulat nov. 2-iki ülésén, melyen Pulszky Ferenc elnököl, Thury József bemutatta: „Ki volt a vak török császár?” czimű dolgozatát. E szerint a XV. század első felében az oszmán-török uralkodóháznak egy ága költözött be hazánkba és itt, Pesten, megtelepedett. A felolvasó kimutatja, hogy ez a beköltözött vak török herceg I. Murád szultán fia, Saudsi bég volt s feleségével, két fiával és egy leányával 1429-vagy 30-ban jött be, hogy családja számára biztosabb menedéket keresen, mint a milyen a bizánci császár udvara volt. Egy vak török császár egyik fia, Csálopia Dávid, a régi Csánádmegyében két falut kapott Zsigmond királytól. — A tetszessell fogadott felolvasás után Pettkő Béla a Chernel-család levélgyűjteményét ismertette. Végül Szilágyi Sándor indítványára elhatározták, hogy a társaság a múlt év közönség számára népszimfű felolvasásokat rendez.

MI UJSÁG?

Az udvar Budapesten. A király november elsején reggel érkezett vissza Bécsből, hová az osztrák kormányválság következtében ment néhány napra. Ő felsége egyenesen Gödöllőre ment, hol egy pár napot tölt. A király az eddigi elhatározás szerint november 8-áig marad köztünk, a mikor Bécsbe, majd onnan november 14-én Münchenbe megy József Ágost főherceg esküvőjére. A legközelebbi általános kihallgatás pénteken volt, az utolsó nov. 6-án lesz. A királyné, a mióta a fővárosban van, minden délután kirándul a hegyekbe, a hol órákig sétál.

A királyné látogatásai. A királyné ő felsége a nőképző-egyesület intézetét, a magyar gazdaszónyok országos egyesületének árvaházát s az első pesti bölcsőde egylet intézetét látogatta meg jelenlegi budapesti időzése alatt. A gazdaszónyok árvaházában a mult vasárnap délen jelent meg s Hegedűs Sándorné alelnök üdvözölte. A bölcsődében gr. Károlyi Sándorné köszöntötte ő felségét, ki bemutatatta magának a játékon egyesült hölgyeit és érdeklődve kérdézősködött. A nagy teremben mintegy hetven apró gyermek néhány elrebegett szó kíséretében ibolyabokrétát nyújtott át. A királyné aztán a pólás babák osztályát tekintette meg. Távozásakor nagy meglepetéssel fejezte ki. Innen ő felsége a körúton át az Andrássy-utra hajtott s a Zsolnay-féle majolika üzletben bevásárlásokat tett.

Az unjczokzok fölésketése. Ő felsége rendeletére ezentúl az unjczokzok ünnepélyesen is leteszik az esküt. Ez most november elsején ment végbe minden helyőrségnél. Budapesten az összes helyőrség unjczokzai a Vörmezőn jelentek meg, a hol 10 órakor tábori mise kezdődött. Mise után az egyes csapatok négyzögbe álltak, külön-külön szakaszokba

osztva a magyar, német és tót ajku unjczokzok. A tisztek az ezred zászlója körül gyülekezve, először német, aztán magyar és tót nyelven figyelmeztették a legénységet az eskü fontosságára, aztán ugyancsak három nyelven felolvasták az esküt, melyet a legénység utána mondott. A bosnyák zászlóalj a Koránra tett esküt. A katonai ünnepélyre roppant tömeg gyűlt össze. A csapatok fölött hg. Lobkovicz főparancsnok szemlét tartott.

Rudolf trónörökös sírja. Halottak napján a bécsi kapuczinusok sírboltját is feldíszítették. Hatalmas kandeláberekben égő gyertyák világították meg a koszorúkkal és virágokkal elhalmozott sarkofagokat, Rudolf trónörökös kőkoporsója elé fekete lepellet bevont imaszólamyot helyeztek el. Stefánia főhercegnő, a trónörökös özvegye és kis leánya, Erzsébet főhercegnő pompás koszorúkat tettek a megboldogult trónörökös koporsójára. A sírbolt két napig nyitva volt a közönség előtt.

A budai honvédszobor megkoszoruzása. Halottak napján, a hó 2-án délelőtti leplezték le a budavári honvédszobor az a szép ércoszorút, melyet magyar hölgyek készítették Zala Györggyel a szobor talapzatára. A tért földíszítették s nagy ünnepi közönség sereglett össze. A régi honvédek, a függetlenségi pártbeli képviselők nagy számmal jelentek meg s ott volt még sok képviselő más pártokból is, köztük gr. Apponyi Albert is. A szoborra Kossuth nővére, Ruttkayné asszony is küldött egy szép koszorút, Kossuth legkedvesebb virágából, feliratos szalaggal. Az egész koszorú apró bokréttákból állt, úgy hogy szét lehetett szedni, és az ünnepély után teljesen szét is szedték emléklül.

Délelőtti 11 órakor kezdődött az ünnepély; a budai daleygyesület a Himnuszát énekelte, s aztán Kreith Béla gróf. a hölgybizottság nevében átadta a hölgyek ércoszorúját a fővárosi küldöttségnek: Geröczy Károly polgármesternek. Geröczy köszöntettel vette át a díszító koszorút. Bartók Lajos szavalta el ezután az ünnepélyre írt költeményét s végül a budai dalkör a Szózatot énekelte el. Az ünnepesség mindvégig a legpéldásabb rendben folyt le és a Hentzi-szobor környékére nagy számban felvonult rendőrségnek mi dolga sem akadt.

Jubiláló akadémikus. Dr. Török József debreczeni főiskolai tanár, a ki taván ünnepelte 50 éves orvostudori jubileumát, e hóban érte meg akadémiai tagságának ötven éves fordulóját. Az akadémia elnöksége a tudós társaság régi tagját levél-üdvözölte, felsorolva a jubiláló akadémikus hasznos munkálkodását s annak eredményeit. A levélben az akadémia elnöke az intézet jó kívánságainak is kifejezést adott.

Budapest és József főherceg jubileuma. A fővárosi közgyűlése nagy lelkesedéssel fogadta el az indítványt, hogy József főherceg honvédpáncsnoki jubileuma alkalmával a fővárosi közönsége is ünnepet üljön és a nevezetes nap emlékére nagyobb alapítványt tegyen. A tanács erre vonatkozólag a következőkben állapodott meg: József főhercegre az a fővárosi törvényhatósága a jubileumkor fölratot intéz, melyet nagyobb küldöttség élén Ráth Károly főpolgármester nyújt át. A fővárosi tónvőd-árva részére alapítványt tesz a József-fü-árvaházban, úgy hogy a törvényhatóság előterjesztésére József főherceget fogja megilletni a kijelölés joga. Az alapítványi helyekre nemcsak budapesti, hanem más illetőségű honvéd-árvak is folyamodhatnak.

Baross Gábor sírjánál. Az iparos ifjak országos egyesületének ötven tagja utazott el Budapestről Illavára, hol Baross Gábor néhai miniszternek a a templom kriptájában levő koporsóját halottak napján ünnepélyesen megkoszorúzták.

Verseny sakkfeladványokkal. A wüzburgi sakk-egylet által rendezett s nem rég eldöntésre került nemzetközi feladványtornában a háromlépés feladványokra nézve az első díjat Schindler Ferdinand dr. bokwaldi feladványszerző nyerte meg. Jeles feladványszerzőnek elismerték Ehrenstein Mór hazánkfiát. Ehrenstein írt elért sikere annál nevezetesebb, mert a versenyen számos kiváló európai feladványszerző vett részt. A versenybíróknak ugyanis nem kevesebb, mint harminchárom alkotás közül kellett választaniok és így honfításunk szerzeményével a második helyet biztosította magának. Kintutetésben részesült még Schwede Konstantin dr., erfurti és Weinheimer Rezső, bécsi feladványszerzőknek munkái.

A KAPURTHALAI MAHARADZSA.

A kapurthalai maharadzsa. Emilittük már lapunkban, hogy Kelet-India egyik fejedelme, a kapurthalai maharadzsa európai körútjában Budapestet is meglátogatta, s pár napig itt időzött s ez alatt ő felsége is fogadta, s udvari obédre is hivatalosnak tartjuk bemutatni az exotikus fejedelmet arcképet. A maharadzsa 21 éves fiatal ember, s egyik feleségével indult el útjára, a legfiatalabbal, ki 16 éves és különös kedvence a maharadzsanak. Otthon még három felesége van, kik mindnyájan 18–20 év között vannak.

A maharadzsa, kinek hivatalos czíme: Rajah i Rajgan de Kapurthala, igen rokonszenves egyéniség. Arczát sötét körszakáll köríti, arczéből kissé barna és csak világos turbánja, melyet európai ruházatahoz visel, emlékeztet arra, hogy a távol keletről érkezett felj bennünk. Angolul, francziául tisztán beszél és rendkívül érdeklődik minden iránt, a mit lát és hall. Kedélye nagyon megnyerő, sohasem haragszik. Mohamedán vallású lévén, szakácsát mindig magával viszi, minthogy a „tisztátlan” állatok húsnak élvezetét vallása tiltja. Mindegyik angol lap feljegyzi róla, hogy életmódja nagyon rendszeres, reggel félkilenczkor kel föl és éjjelkor fekszik, napközben leginkább tanulni szokott.

A maharadzsa négy napig időzött Budapesten, s innen Bécsen keresztül, hol feleségével találkozott, tovább utazott hazájába.

Budapesti czim- és lakjegyzék. E nagy terjedelmű kézikönyvnek kinyomtatása még e hónap első felében kezdődik meg. A kiadótársulat a legmegbízhatóbb adatokkal szándékozik azt előadni, úgy magán- mint kérdésekből kíváncsok, hogy e törekvést mindenki közvetlen tudósításokkal támogatassa s megkönnyítse az által, hogy saját lakásának vagy üzletének pontos czímét, mely a könyvben díjtalanul közöltek, a szerkesztőségnek (IV., egyetem-utca 4. sz.) tudomására juttatja.

HALÁLOZÁSOK.

Dr. AKIN KÁROLY, a tud. akadémia tagja, természettudós, meghalt okt. 31-én Fiumében, hol saját kezével vetett véget életének. Nevét alig ismerik, az akadémiaiban egyszer-kétszer fordult meg, nem is élt régen már Magyarországon. Tudós ember volt, de igazolt, nyughatatlan természet. Mikor az akadémia tagul választotta, székfoglalójában támadást intézett az akadémia ellen, melyet vádolt, hogy nem áll feladata magaslatán. A Lipótvárosban 1877-ben Wahrmann ellen képviselőjelöltül is fölléptették. Aztán Konstantinápolyba ment bankigazgatónak, aztán Párisban, Londonban s ki tudja még merre járt, mert egész hányságtól volt élete, tehetsége elzúlólt, nyomorba jutott. Fiuméba rövid idő előtt érkezett, s járt-kelt minden irodába valami állásért, de a különös embert visszautasították mindenütt. Október utolsó napján aztán czinánklálva megmérgezte magát egy fogadóban. Akin (Kohn) most 63 éves volt, s az akadémia 1868-ban választotta tagjai közé.

Dr. ARGENTI DÖME, a híres homeopathia orvos, meghalt Váczen, 84 éves korában. A homeopathiát — hasonszenvi gyógymodort — ő alapította meg Magyarországon, s külföldön szintén tekintély volt. A mult évtizedekben a főrangú világban is igen kedvelték. Az orvosi irodalom több munkát köszönhet neki. „A különféle betegségek hasonszenvi gyógyításáról” czimű munkája több kiadást ért, sőt német fordításban is megjelent; egy másik műve a szembetegségek hasonszenvi gyógyításával foglalkozott. A boldogult jószívűsége szinte határtalan volt; a szegények igaz jótévedőket veszítik el benne, Vác

városa pedig egyik leghívebb polgárát. Temetése okt. 29-én az egész város legnagyobb részvétele mellett ment végbe. A temetésen résztvettek a budapesti homeopathia orvos-egyesület küldöttsége, a városi hivatalok és az összes egyesületek testületileg.

Mezőssy LÁSZLÓ, a Hegyalja egyik birtokosa, messze vidéken ismert öreg úr, meghalt Tolesván. A politikával, gazdasággal sokat foglalkozott, a hírlapokba gyakran írt, legutóbb a költészetet is ápolta, s nem egyszer lépett föl mint képviselőjelölt. A régi világ táblabírái közül maradt meg az újabb nemzedéknek, s 84 éves korában érte utól a halál. A szabadságharcban ő is fegyvert fogott, később Zemplénben telepedett le, s gazdálkodott. Ezelőtt négy évvel egy füzet jelent meg tőle e czim alatt: „Egy öreg táblabíró eszméi a felelős kormány és az autonómikus megyékről”. A vármegye régi fényéért való busongás, a teljes függetlenségért való lelkesedés sugallták a vén kurucz-nak (gy neveztek odahaza) ezt az írást. Írt több szakmunkát. Közel ismerettségben állott Andrássy Gyula gróffal s számos epizódot élt át a gróffal, melyeket jóízűn tudott elmondani.

Báró MESZNYI VIKTOR, a főrendiház tagja, Mosonmegye volt alispánja, meghalt Budapesten, 80 éves korában. A fővárosi úri körök nagyrabecsült tagja volt az öreg úr, mind jelleméért, mind sok ismereteért. Csáldja a mult század végén kapta meg a magyar honosságot. Mesznyi Viktor fiatal korában Vasmegye jegyzője volt; majd az udvari kancelláriának lett titkára. A negyvenes években egyik vezére volt azoknak a fiatal mágnessoknak, a kik liberális és nemzeti irányú politikáikkal az ellenzékét képviselték a főrendiházban. A szabadságharc után visszavonult a közügyek teréről mindaddig, míg az alkotmány vissza nem állították, a hatvanas évek elején alispánja volt Mosonmegyének. Az utolsó pár év alatt már nem vett részt a közügyekben, de mindig óber figyelemmel volt irántuk.

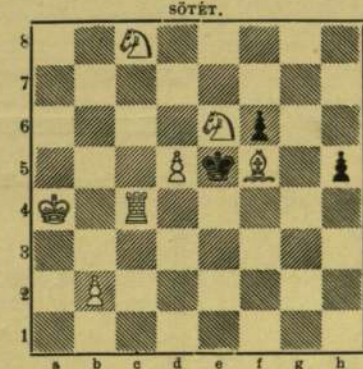
Elhunytak még a közelebbi napok alatt: Nagyóhaji báró SZYENAY ANTAL, lovassági tábornok, a 12 hadtest parancsnoka, Nagy-Szebenben, 62 éves korában. — NÉMETHY ÁGOSTON, sajóladói plébános, élete 78-ik évében, Sajó-Ládón. Az elköltözött ez idén töltötte be papaságának 50-ik évét. — VÁRADY MONICZ, kegyes tanítórúdi aranykísérő pap, a rózsahegyi társház főnöke és főgimnáziumi igazgató, okt. 31-én, Rózsahegyen. — Báró MAASBURG SÁNDOR, 1848–9-iki honvédőhadnagy, élete 70-ik évében, Szentesen.

GLIGORSCU ÁGOSTONNÉ, szül. Meszéna Clandia báróné, 37-ik évében, Budapesten. — ÖZV. KUBER SÁNDORNÉ, sz. Gaál Terézia, Békési Gyula tankerületi főigazgató anyósa, 58 éves, Debreczenben. — SZUSZICS LEONA, Jankovich Aurél, volt bácsmegyei főispán volt felesége, a bácsmegyei Pácséron. — DESITS KORNÉLIA, a soproni Orsolya zárdá fejedelmasszonyának nővére, ötven éves, Rójtólán. — ÖZV. CSÁSZÁR JÓZSEFNÉ, szül. Tar Zsuzsanna, 60 éves, Budapesten. — KEMECSEI KEMECSEY ANNA, Kemechey Jenő hírlapíró 17 éves huga, Királyhelmezen.

SAKKJÁTÉK.

1802. számú feladvány. Dűben H-től.

(L. díjat nyert feladvány.)

VILÁGOS.

Világos indul s a harmadik lépésre matot mond.

Az 1791. számú feladvány megfejtése

Fridlitz J.-tól.

Megfejtés.					
Világos.		Sötét.	Világos.		a. Sötét.
1. Hh4—f3	—	Kd5—c6 : (a)	1. —	—	Kd5—c4 (b)
2. Hh3—e5 +	—	K. t. sz.	2. Hb7—a5 +	—	Kc4—d5
3. Hb7—c5 (h)	+	t. sz.	3. Hh3—g5 stb.		
4. V. v. H mat.					

Világos.		b.	Sötét.
1. —	—	—	Kd5—e6
2. Hh3—g5	+	—	Ke6—f6
3. Vb8—f4 +	stb.		

Helyesen fejtették meg: Budapest: K. J. és F. H. — Andorfi S. — Kovács J. — Ung-Tárnóczon: Németh Péter. — Kecskeméten: Balogh Dienes. — A pesti sakk-kör.

Szerkesztői mondanivalók.

Tarnovics Milena. Nem tudjuk, fordítás-e vagy szabad átdolgozás, de akár egyik, akár másik, a ballada mesején meglátszik a népi phantázia alaktól nyoma. A szenvedélyes, szerelmes lány, ki véreit elárulja kedvesének, de kiköti apjának és testvéreinek életét, s midőn kedvese ezeket sem kíméli meg, készt szeretője szívbe szúrja: egy jól szerkesztett tragikai cselekvény központja. A kidolgozás azonban kevésbé sikerült. A ballada másik főalakja, a rácz leány szeretője, a magyar honvéd, elmosódott alak; mi, ha szerző híven fordította a szerb népkölteményt, a mű tendenciájából magyarázható. Nagyobb baj azonban emnél, hogy a fordítás vagy átdolgozás nyelve és verselése nagyon fogyatékos. E miatt a balladát nem közzölhetjük.

Ősszel. Temetőben. Virágaim. A két első elég hangzatos, elég csinos; csakhogy nagyon is taposott úton halad. Az utolsó, mely tele van tömve a virágyelvől szedett unalmas magyarázatokkal, leggyöngyösb s az a furcsaság is előfordul benne, hogy az ifjú az imádott leánytól kapott s most már hervadt virágok gazdag leltárában még napraforgót is őriz, pedig ez, tányér nagyságú virággal — innen népies neve: tányérrózsa, aligha emléktárgynak való apróság.

Aphorizmak. A sok között csak egyet találunk, melyben figyelemreméltó gondolat van; de ez is nehékesen, esetlenül kifejezve. A többi formailag és tartalmilag egyaránt gyöngye s életbölcsesség helyett, olykor példátlan naivságot tolmácsolnak.

Dal. Minek van. Meghajol a.. Nem valami sokat érnek.

Indulóra. Alkalmi vers, melyet abban a körben, melynek szót, teljesen élvezhetek, méltányolhattak, de a mely a nagy közönséget hidegen hagyta.

KÉPTALÁNY.

A „Vasárnapi Ujság” 43-ik számában közölt képtalány megfejtése: Az utolsó kurucz világ.

Heti naptár, november hó.

Nap	Katholikus és protestáns	Görög-Orosz	Israelita
5. V. A 24. Imre hg.	1. 23. Imre	24. C. 23. Prokias	26
6. H. Lénárd hv.	Lénárd	25. Marczán	27
7. K. Engelbert p. vt.	Engelbert	26. Demeter	28
8. S. Gottfried pk.	Gottfried	27. Neoztor	29
9. C. Tivadar vt.	Tivadar	28. Neonilla	30 R. Ch.
10. P. Avell András h. Lutter Márton	29. Anasztázia	1. Kisl.	
11. S. Márton p. hv.	Márton	30. Zenób	2. S. Told

Heldváltás. ● Ujhold 8-án 1 óra 57 pk. d. n.

Felelős szerkesztő: Nagy Miklós.

(L. Egyetem-tér 6. szám.)

Báli selyemszöveteket méterenkint 45 krtól 11 ft 65 krig, valamint fekete, fehér és színes selyemszöveteket is méterenkint 45 krtól 11 ft 65 krig — sima, csikozott, koczkázott, mintázott, damaszott stb. minőségben (mintegy 200 különböző fajta és 2000 különböző szín s árnyalatban) postabér-és vámmentesen szállít: **Henneberg G.** (cs. kir. udv. szállított) selyemgyára Zürichben. Minták postafordulóval küldetnek. Svájcba czimz. levelekre 10 kros és levelező lapokra 5 kros bélyeg ragasztandó.

„The Mutual”

new-yorki életbiztosító társaság.

A legújabb biztosítási szerződés, melyet a „Mutual” a t. közönségnek ajánl, az

öt százalékos Kötölevény.

mely a biztosítottat csekély díjfértés mellett feljogosítja, hogy a kedvezményezettnek egy a biztosított összeg után

20 éven át folyó

évi 5%-ot tevő életjáradékot biztosíthasson.

A tőke 20 év múlva szintén a kedvezményezettnek tulajdonába megy át, míg ellenben, ha az utóbbi időközben esetleg elhalálozna, úgy a tőke utódnak azonnal kifizetetik.

Közelebbi felvilágosításokkal és prospectusokkal szolgál

a **Magyarországi vezérigazgatók**, Budapest, Bécsi-utca 5.

A „Budapesti czim- és lakjegyzék” még e hó első felében fog sajtó alá kerülni. Mindazonáltal a lakás-és üzletváltásokra vonatkozó tudósítások, melyek még a kinyomtatás napjáig a szerkesztőségben (IV., egyetem-utca 4.) beérkeznek, díjmentesen felvételnek.

A «Franklin-Társulat kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtárban kapható:

UJ KÉPESKÖNYV.

Utmutatás a szemléletre, gondolkodásra, számolásra és beszélésre.

2½—7 éves gyermekek számára.

Használatul a családban, kisedovodákban, siket-néma-intézetekben és az elemi oktatás első fokán.

Tervezte és kidolgozta Bohny M.

Több mint 400 kép harminczhat színezett táblán.

Harmadik kiadás. — Ára kötve 3 frt.

«Úgy szereték Isten e világát, hogy az ő egyetlenségét szívtam. Fíkt adni, hogy minden, valaki hiszen ő benne, el ne vesszen, hanem örök életet vegyen».

János, Evan. 3. 16.

Ezek Krisztus szavai. Olvasd az Új-testamentumot.

20 millió forint

kiadó földbirtokokra Magyarországon.

Tetazás szerinti idátartam. Legméréseltetebb kamattal. Költsön ¼ értékig. Fizetés késszében. Tényleges eset és tehervállás közzé kerül.

Belgiumi alapítványi tőke címre „Geldmacher” kiadói hivatalához Berlinbe 8. 14. — Felvilágosítások díjmentesen adnak.

Hollandi Életbiztosító-Résztvény-Társaság

(Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

Amsterdamban.

A legelőnyösebb feltételek és módok mellett köt biztosításokat

az ember életére.

— 1892 év végéig —

73 millió korona biztosítás köttetett.

Magyarországi vezérképviselőség:

Budapest, IV., Koronaherczeg-utca 20. szám.

Igazgató:

Tolnay Lajos

min. tanácsos, országgy. képviselő.

A vezér-képviselőség mindennemű kérdésre szívesen szolgál felvilágosítással.

Referenciákat ad:

a Magyar Általános Hitelbank.

A «Franklin-Társulat kiadásában Budapestben (egyetem-utca 4. szám) megjelent és minden könyvtárban kapható:

A BÜNTETTEKRŐL ÉS VÉTSÉGEKRŐL SZÓLÓ

MAGYAR BÜNTETŐ-TÖRVÉNY

(1878. V. t. cz.)

MAGYARÁZATA.

A magyar tudományos Akadémia által a nagy díjjal kitüntetett munka.

Irtá

Dr. SCHNIERER ALADÁR.

Átdolgozott, s a judicatura tekintetbe vételével bővített harmadik kiadás.

Ára füzve 5 frt.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtárban kapható

GRÓF ANDRÁSSY GYULA BESZÉDEI

KIADTA

LÉDERER BÉLA.

GRÓF ANDRÁSSY 1867-IKI AOZÉLMETSZETŰ AROZKÉPÉVEL.

MÁSODIK KÖTET. 1869—1871.

Ára füzve 4 frt.

AZ ELŐBB MEGJELENT:

ELSŐ KÖTET. 1847—1868.

GRÓF ANDRÁSSY 1848-IKI AOZÉLMETSZETŰ AROZKÉPÉVEL.

Ára füzve 3 frt.

A «Franklin-Társulat kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtárban kapható:

A belyeg és jogilletéki szabályok betűsoros tára.

1850. évtől 1892. év december végéig terjedő időben megjelent törvény, rendelet és döntvényekre nézve, különös tekintettel a még érvényben lévő tételekre.

Összeállította:

HORINKA RIKÁRD.

Bíróságok, törvényhatóságok, hivatalok, egyházak, kir. közjegyzők, ügyvédek, községek, pénzintézetek s magánosok használatára.

Ára füzve 4 frt.

Legjobb és Leghíresebb Pipere Hőgyörp

La VELOUTINE
Különleges Részeg
BISCUITVAL VEGYÍTVE
CH. FAY, ILLATSZERÉSZ
PARIS — 9, rue de la Paix, 9 — PARIS

EZREK MENNEK CARLSBADBA,

hogy rossz gyomrunkat kireperálják és újra jól emésztésnek és erre elköltözzék — néha hiába, egy vagyont; pedig ezt a célt otthon kényelemben, kevés költség mellett el lehet érni a „PEPSIN-BOR” segítségével. — Az én pepsinborom rövid időn tökéletesen helyreállítja. — Az én ára 1 frt 20 kr., 5 üveg franco küldve 6 frt.

Rozsnyay Máttyás, gyógyszerész,

művegyészi laboratoriuma Aradon. Kapható Budapest: Török József ur gyógyszerésztárában és minden magyarországi gyógyszerésztárában.

Budapest, Múzeum-körút 5. sz.

házban lévő

cipész-üzletben

mindennemű lábbeliek készítése mellett különösen berendeztem magamat az

egyéves önkéntesek

részére szükséges lábbeliek kiállítására.

Huszár-csizmák, honvéd és közös hadseregbeli baka-csizmák és bakancsok, tűzserégi és mindennemű egyenlábellek, a lehető legjobb minőségben, lehető jutányos áron gyorsan és pontosan készíttetnek.

Lőrincz István.

WEINWURM ANTAL

tenykepész első magyarországi

chemigraphiai műintézete

Budapest, IV., Karoly-utca 3.

készít mindennemű

ozinkedzésű dűzöt

autotypia, phototypia,

chemigraphia és chro-

motypia nyján. Alap-

rajzok, térképek, hál-

lőzatok fotolitográfiái

átón a legújabb

nyosab-

ban sok-

szorosít-

tatnak.

Külön

berendezés

házonkívül

való fény-

képfelvéte-

lekre.

Külön

berendezés

házonkívül

való fény-

képfelvéte-

lekre.

Külön

berendezés

házonkívül

való fény-

képfelvéte-

lekre.

Külön

berendezés

házonkívül

való fény-

képfelvéte-

lekre.

Külön

berendezés

házonkívül

való fény-

képfelvéte-

lekre.

Tisztán kölcsönös. Részvényesek nincsenek.

A legnagyobb és leggazdagabb biztosító társaság a világon.

Biztosítéki alap 1893.

január 1-én

907 millió

frank.

THE MUTUAL
New-yorki életbiztosító társaság.
Alapítva 1843.
Biztosít az ember életére minden módot szerint.
Táblázatokkal és bővebb felvilágosításokkal szolgál a Magyarországi vezérigazgatóság:
Budapest, Bécsi-utca 5. szám.

30 év óta, udv. istállóban, valamint katonai és polgári nagyobb istállóban is, használatban; nagyobb erőfeszítések előtt és után erősítő; továbbá fűszerek, rándulások, az inak merevsége s más ily alkalmaknál; képesíti a lovat kiváló teljesítményekre idomításnál.

Kwizda-féle Restitutionsfluid
Kapható Ausztr.-Magyarországi gyógyszerésztárában és drogistáknál. Fő letét: Kwizda Ferencz János orsztr. cs. és k. sromán k. udv. száll. ker. gyógyszer. Kornenburgh, Bécs mellett. Magyarországi főraktár Bpest Török József gyógyszer.

Tessék a fönnebbi védjegyre figyelni, s a vételnél határozottan kifejezni:

Kwizda-féle Restitutionsfluid.

MATTONI-FÉLE
GISSHÜBLER
SAVANYÚ-LEVE

Képek, Laterna magica színműve, sciopticon és kódfényképek készítése, ábrák re történő levonására, minden nagyságban ajánl Hesse műintézete, Lipcsében.

2 marhamérleg

1000 kilós kartával és

2 d. 4000 kgmos hidmér-

leg skálás snymérvével, vas

állvány és traversekkel,

mind új és jó állapotban, a

Bugányi és Társa cégétől,

erősen építve minden gyár,

gőzmalom, szeszégető, gar-

daság, serfűző és közszeg

részére pénzbirág terhe

mellett hatóságilag előírva,

magyar hitelesítéssel, ha-

lálást miatt igen olcsón

egyenként is eladó Sophie

Hemmer földbirtokosnő,

Wien, III. Hotzgasse 23.

földszint, ajtó 4. szám.

Irodai helyiségeink folyó évi október hó 28-tól kezdve társulatunk

V., Külső váci-út 76. szám alatt

levő központi telepének igazgatósági épületébe helyeztettek át.

Kábelhálózatunkhoz való csatlakozások iránti jelentkezések irodánkban kívül a

Ganz és Társa cég Gizella-téren levő városi irodájában

is elfogadtatnak.

Magyar villamossági részvény-társulat.

Telefon-szám 1200.

Minden hölgy kívánja, hogy a derek chiekel és ránc nélkül tapadjon!

Csak a Prym-féle szabadék. reform-kapcsokkal lehet ezt elérni!

Messze kiható találmány a divat terén.

Derek az eddigi kapcsokkal, csupán 4 heti használat után. | Derek Prym-féle reform-kapcsok, több mint 6 hón. használat után.

Hézag és Tapad még mindig, ránc és ránc mindenfelé. | Hézag nélkül, mintha új lenne

Prym-féle szabadék. reform-kapcsok!!

nem hajlamosnak s nem engednek, nem nyílnak ki maguktól. Minden mére rés nélkül pontosan egymással szemben állnak, tehát egyenlően föl- varrás és ferde derékállás ki van zárva.

Házi, mosható és dolgozó-ruháknál épen nélkülözhetet- lenek. Moss és vasalás nem árt nekik. A derek még egyszer annyi ideig tart, s még munka és erős mozgás alkalmával is meg- tartja jó állását.

Tartósságra olosobb, minden más ránc-készülékénél, miután a derek elhasználat után mindig újolag lehetőségre az újra alkalmazható.

Minden takarékos asszony tehát vegyen olyat 20 kraj- czárért s varja valami régi derekára. Bámúlatos lesz az a szép állás és odatapadás, melyet csupán a derek ismét nyerni fog. Rávarrás könnyű, minden kapcsához mellékelv varrási utasítás szerint.

Kapható minden jobb szabókéllék- és rövidáru-üzletben.

Tessék mindig határo- zottan kérni: **LIEBIG COMPANY**
hus-kivonatát.
Alkalmas húsleves pillanat alatti készítésére, levesek, főzelékek, mártások és mindennemű húsételek javi- tására.
Kitűnő erősítő szer betegeknek és idősülőknek.
A valódiság és jószág igazo- lásául főleg tessék figyelni a f. Liebig írásban feltaláló névására

Földmívelésügyi magyar királyi miniszter.

51425. sz.
V/15.

Versenytárgyalási hirdetmény.

A bodrogi 9. számú ugynevezett vajdácskai új átvágás létesítése céljából 214,036-9 m² szárazban fogantatandó földmunkára és 137,352 m² kotrási munkára, továbbá a bodrogi 8. számú átvágás bővítése és mélyítése céljából mintegy 51,403-3 m² szárazban létesítendő földmunkára és 51,732-3 m² kotrási munkára a földmívelésügyi m. kir. miniszterium tanácstermében f. évi nov. 13-án déli 12 órakor megtartandó zárt ajánlati versenytárgyalás hirdettetik.

A szóban forgó munkálatokra vonatkozó tervezetek, valamint a kötetendő szerződés tervezete és az annak kiegészítő részét képezendő általános és részletes építési feltételek, nemkülönb az ajánlati feltételek a s.a.-új helyi ma- gyar kir. folyamtermőki hivatalnál megtekinthetők.

Budapest, 1893 október 18-án.

Földmívelésügyi miniszterium.

BUDAPESTI CZÉGEK.

HABITS ANTAL

hangszerész és különleges cimbalom-készítő

A fő- és székvárosi zeneiskola szállítója.

Budapest, VII., Erzsébet-körút 42. sz.

Ajánlja szak-
szerű tapasztalatai szerint
javított és sa-
játkezüleg ké-
szített erős
és tiszta
hangu

hangszerek
raktárát.

Szolid
kiállítás!

Jutányos
árak.

cimbalmaitt

valamint mindennemű

Arjegyzék kívánatra
ingyen és bérn.

Legolcsóbb ezüst!

A királyi zálogházban nagyobb részletekben vásárolt régi
ezüstöt eladok, latonkint 1 frt 5 kr.-tól kezdve fölfebb.
Ugyisint aranyemlék, drágakövek és órák, a legol-
csóbb áron, nálam folyton raktáron vannak.

HEUFFEL,

Koronaherceg-utca 7, az udvarban balra.

Toronyórákat

legolcsóbban, legújabbak és legjob-
ban készit:

Mayer Károly L.

órágyára,

Budapest, VII., Kazinczy-u. 3.

Képes árjegyzék bérmentve.

Hirdetések elfogadta-

nak a kiadó-hivatal-

ban, Budapest, IV.,

egyetem-utca 4. sz. a.

Arjegyzék bérmentve.

Az 1890: XIV. törvényczikk alapján létesített

MAGYAR IPAR- ÉS
KERESKEDELMI BANK-
RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG.

Budapest, V., nádor-utca 4. sz.

Teljesen befizetett részvénytőke 8,000,000 frt.

V-VI. ker. fiókosztály VI-VII. k. fiókosztály

Podmaniczky u. 2. Teréz-körút 2.

(Váci-körút sarkán.) (Király-utca sarkán.)

„HERMES“

Magyar Általános Váltóüzlet Részvénytársaság.

A Magyar Földhitelintézet 4%-os adómentes
zálogleveleit mint legbiztosabb tőkebefektetést ajánl-
juk, ezek nálunk a napi árfolyamon díjmentesen
kaphatók.

Tőzsdéi megbízásokat és minden a váltóüzlet keretében
tartozó ügyeket legelőnyösebb feltételek mellett fogad-
tatunk. Betéteket 50 frttól kezdve folyó (check)
számlára további intézkedésig 4%-kal adómentesen
kamatoztatunk. Betétek 10,000 forintig felmondás
nélkül felvehetőek.

Pénztári órák reggeli 9-től esti 5 óráig.

„HERMES“

Magyar Általános Váltóüzlet Részvénytársaság.

Budapest, Dorottya-utca 8. szám.

TESTORY és FIA

Váci-utca 24. BUDAPEST, Váci-utca 24.

a nagy Kristóf áttelében.

Alapították 1805-ben.

Bel- és külföldi műipar, lámpa, díszmű- és
bőrárúk főraktára.

Hoffmann és Schlosser

butorkereskedők, kárpitosok és diszítók

BUDAPESTEN,

IV. ker., Hatvani-utca 11. szám, I. emelet,

(a Neruda-féle üzlet melletti palota).

Képes árjegyzéket ingyen és bérn.

32,972. szám alatt szabadalmazott.

Legújabb, szabályozható

!! bajusz- kötők !!

Kubinszky György fodrászól,

Budapest, I. Krisztinaváros,

Mészáros-u. 3., a legelőnyösebb

és egyed. eszköz képek arra, hogy

a bajuszak idegen segítség nélkül,

néhány perc alatt a legeszebb formát

adhassuk. A költök minden arcz-nagy-
sághoz pontosan alkalmazhatók, és

festő erő szabályozható. Egy darab

50 kr. 60 kr. (lehet postabélyeg is)

előleges befizetése mellett, bérmentes

szállítással. Ismételddéknak engedély.

Kapható a következő helyeken:

Kertész Tódor, Dorottya-utca 3.

Dankovszky István, József-ter, a

Magyarország legelső illatszert- és

fodrászüzletében.

KLEINHACKEL JÓZSEF

(Casino sörcsarnoka).

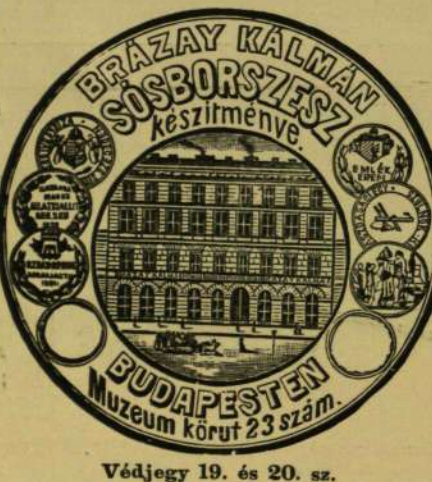
I. ker., Krisztina-tér 3. szám.

A legújabb igényeknek eleget teendő, áldozatokát
és fáradságot nem kímélve, iparkodtam helyiségei-
met a legbiztosabb és mai követelményeknek meg-
felelőleg berendezni.

Díszes ebédlő helyiség, külön szobák, valamint a
fényesen világított és berendezett pincze-helyiségekben
teke-pálya áll a nagyszerű közönség s melyen tisz-
telt vendégeim szórakoztatni mulatságára. — Kétféle
ételek és italok, valamint pontos kiszolgálástól
kellőleg gondoskodtam s továbbra is főfelügye-
lésem, úgy a n. é. közönség, valamint m. tisztelt vendé-
geim követelményeit minden tekintetben kielégíteni.

Vasár- és ünnepnapokon zene.

Lakodalmak és táncmulatságok rendezésére gyö-
nyörű tánc-terem és hozzá tartozó mellékhelyi-
ségek állanak a nagyszerű közönség rendelkezésére.

Az általánosan ismert, jó hírnévnek örvendő s több oldalulag ki-
tűntetett sósorszesz-készítményem — kelendőségénél fogva — sok
utazásnak lévén az utóbbi időben kitéve, elhatároztam, hogy azo-
kon címjegyeimet módosítom s arra kérek nyomatban saját házam
külső alakját veszem föl, bejegyeztetve azt egyszeresmind védjegy-
ként a budapesti iparkamaránál.

SÓSORSZESZ

Általánosan elismert kitűnő házi- és konyhai használatra alkalmas
kénő-gyúrő-gyógymódnál (massage) igen jó hatású. Ajánl-
ható egyszeresmind fogtisztító szerül is, a mennyiben a fogak
fényét elősegíti, a foghúst erősíti és a száj tisztá, szagtalan
ízt nyer a szesz elpárolgása után, ugyisint fejmosásra is a
hajidegek erősítésére, a fejkorpaképződés megakadályo-
zására és annak megszüntetésére.

Egy nagy üveg ára 90 kr., egy kisebb üveg ára 45 kr.

BRÁZAY KÁLMÁN

Budapest, IV. kerület, Múzeum-körút 23. szám.

Nedves falak

szárazzá tétel

asphalittal

elválasztja legutányosabban

Benkő Rezső,

Külső Váci-út 72. sz.

Wasmuth

tyukszemgyűrű

az órában.

az órában.

az órában.

az órában.

az órában.

az órában.

az órában.

az órában.

az órában.

az órában.

az órában.

az órában.

az órában.

az órában.

az órában.

az órában.

az órában.

az órában.

az órában.

az órában.

az órában.

az órában.

az órában.

az órában.

az órában.

GANZ IZIDOR

cipőraktára.

Budapest,

Haris-

bazár

belső bolti helyiség 20. sz.

A legjobb hírnévnek örvendő cipő-raktár

Uraknak:

1 pár fin. zergebőr topán vichsbörrel borítva frt 5.—

1 pár orosz lak topán, angol varrott ... 6.—

1 pár magas szárú bagaria topán ... 7.—

1 pár gombos angol topán ... 6.50

1 pár angol bergsteiger fűzős topán ... 6.—

Hölgyeknek:

1 pár zergebőr topán magas szárral ... frt 3.50

1 pár posztó, orosz lakkal ... 4.50

1 pár kestyűbőr, lakkal ... 4.50

1 pár gombos angol topán ... 4.50

1 pár fűzős korcsolya-topán ... 4.50

Gyermekeknek és csizmák nagy választékban, olcsó
árak mellett.

Gyermekeknek és csizmák nagy választékban, olcsó
árak mellett.

Gyermekeknek és csizmák nagy választékban, olcsó
árak mellett.

Gyermekeknek és csizmák nagy választékban, olcsó
árak mellett.

46. SZÁM. 1893.

BUDAPEST, NOVEMBER 12.

40. ÉVFOLYAM.

Költségek feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt
POLITIKAI UJDONSÁGOK együttes felírva — 6 *
Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt
felírva — 4 *
Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5.—
felírva — 2.50
Külföldi előfizetésekre a postallal
meghatalmazott viteldij is csatolandó.

MATEJKO MŰVEI.

E Z ALKALOMMAL a november elsején elhalt
jeles lengyel festőtől, Matejktől, kinek
életrajzát múlt heti számunkban közöltük,
néhány kitűnő művet mutathatunk be olva-
sóinknak. Megérdemli a mester, hogy újból
visszatérjünk reá, mert hisz a lengyel művészet
egén mint igazi meteor tűnt fel, hogy örök
időkre bevilágítsa a lengyel nemzeti festészet-
nek még egyenetlen útjait. Ha valakiről, Matej-
kóról méltán el lehet mondani, hogy a szó szo-
ros értelmében nemzeti volt, mert a cseh szü-
lőktől származó, de teljes lélekkel lengyelle
vált mester, lengyel hazája történetében, s ennek
megkapó mozzanataiban találta meg a bőséges
anyagot, mely művészi lelket meghihlette s újabb
meg újabb nagy alkotására serkentette. A tör-
téneti mozzanatokhoz való szívós ragaszkodá-

sának köszönhetette, hogy mikor a krakkói gym-
náziumot és a krakkói festészeti akadémia két
évfolyamát végezve, a bécsi akadémia ment,
ott nézet-eltérés miatt összekocczanása volt
igazgatójával, Ruben Keresztelyivel, ki akkor a
történelmi tanfolyamot vezette. Matejko ugyanis
azt a pillanatot akarta megörökíteni, mikor
Kázmér király, a lengyelek legszerencsétlenebb
királya, a Krakótól mintegy órányira fekvő
Bielany kolostor magaslatáról nézi, miként ost-
romolják a svéd csapatok a lengyel fővárost. Ez
a kép igazi gyöngy abban a sorozatban, melyet
a mester Lengyelország dícsőítésére festett. De
a kép fogalmazványa az igazgató tetszését nem
tudta megnyerni, s a feszült viszonyok az lett
a következménye, hogy Matejko kénytelen volt
a bécsi akadémia elhagyni. Így járt annak ide-
jén Makart is, és miként ez, Matejko is Mün-
chenbe ment Pilotyhoz, e kitűnő tanítóhoz

és genialis mesterhez, a kinek a jelen mű-
vésznemzedék sok tagja volt a tanítványa és a
ki felismerte Matejkóban a hazája története
iránt érzett határtalan szeretetét, és a nagy
mester a fiatal növendék lelkesedését nemcsak
hogy nem nyomta el, hanem még élesztette,
művészi pályája útjait egyengette és bevezette
abba a csarnokba, melyből Matejko a halhatat-
lanság babékoszortíjával tért vissza.

Mikor Matejko később Krakóban letelepedett,
csak akkor kezdett róla a világ beszélni, bár
hírveve nem lassanként támadt, hanem egy-
szerre állott elő és egyszerre hódított. A párisi
1867-iki kiállításon mutatta be híressé vált
festményét, «Rejtán a varsói országgyűlésen
1772-ben» című művét, melynek eredetije a
bécsi udvari képtár disze. Ezen történelmi fest-
ményen mutatkozik Matejko kiváló ereje és finom
megfigyelő képessége. Egy egész megromlott tár-

REJTÁN A VARSÓI ORSZÁGGYŰLÉSEN 1772-BEN. — Matejko festménye.